

Funded by the
European Union

”Profesyoneller ve Pratik Kararlar“ PPD
Proje numarası 2023-1-BG01-KA210-ADU-000156078,
„Erasmus +“ Programı

EL KİTABI

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
ANALİZ, ARAŞTIRMA VE TANIMLAMA	4
METODOLOJİ	4
Sosyal Hizmetler	9
Yunanistan	16
Türkiye	24
Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Prosedürü	28
Evde Bakım Yardımı Başvurusu	29
Kurum Bakımı Başvurusu	30
Sosyal Hizmet Merkezi Başvuru Süreci	31
Gerekli Belgeler:	31
KAYNAKÇA	55

GİRİŞ

“Profesyoneller ve Pratik Kararlar” Projesi, Erasmus+ Programı K210 Küçük Ölçekli Yetişkin Eğitimi kapsamında, Bulgaristan İnsan Kaynaklarının Gelişimi Ulusal Ajansı tarafından gerçekleştirilmiş ve finanse edilmiştir.

Proje Koordinatörü: Sun for Everyone Foundation – Sofya, Bulgaristan

Proje Ortakları:

- İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü – İstanbul, Türkiye
- Social Cooperative Enterprise Drosostalida – Atina, Yunanistan

Proje Süresi: 18 ay (01.10.2023 - 31.03.2025)

Projeyi uygulayan ekip tarafından geliştirilen bu El Kitabının amacı, engelli bireylere yönelik sosyal hizmetler alanında çalışan geniş bir gruba, Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye'de sosyal hizmetlerin sağlanmasına ilişkin uygulama ve deneyimleri hakkında bilgi edinme fırsatı sunmak ve bu sayede verimliliklerini ve çalışma kapasitelerini artırmaktır.

El Kitabı, engelli bireylere yönelik sosyal hizmet ihtiyaçları, üç ülkede uygulanan mevcut yönetmelik ve politikalarla ilgili verileri içeren bir Analiz temelinde oluşturulmuştur.

Analiz, farklı engel türlerine yönelik modelleri, yaklaşımları ve uygulamaları, değişen demografik özelliklere vurgu yaparak ve desteğe ihtiyaç duyan kişilerin özel gereksinimlerine uygun şekilde sunmaktadır. Bununla birlikte, her bir proje ortağının, mevcut düzenlemeler ve politikalar doğrultusunda, komşu ülkelerle olan iş birliği düzeyinde, engelli bireylerin ihtiyaçlarını nasıl karşıladığını göstermektedir. Aynı zamanda, sosyal ortaklık ve sosyal diyalogla bağlantılı koşulları oluşturmayı hedefleyen mevcut iyi ve yenilikçi uygulamaları ve araçları da sunmakta; tüm proje ortaklarından alınan öneriler, araçlar ve politikalara ilişkin önerilerin toplanması ve tartışılması sürecini kapsamaktadır.

El Kitabı, üç ülkede gerçekleştirilen Ortak Personel Eğitimlerinden elde edilen verileri ve sonuçları ile her ülkede sunulan sosyal hizmetlerin açıklamalarını içermektedir.

Eğitimler sırasında, üç ülkeden meslektaşlar arasında yeni tanışıklıklar sağlanmış; uzmanlar, mesleki niteliklerini artırmak amacıyla yeni bilgi, beceri ve çalışma teknikleri edinme fırsatı bulmuşlardır.

El Kitabı, engelli bireylere yönelik sosyal hizmet ihtiyaçları alanında yapılan veri araştırmasının özetini ve katılımcı ülkelerde uygulanan mevcut düzenlemeler ve politikaları içermektedir. Araştırmalar sırasında edinilen çalışma yöntemleri, yaklaşımlar ve engelli bireylerle çalışma teknikleri, deneyim paylaşımı sürecinde öğrenilenler ve katılımcıların raporları - öneriler ve deneyimler - el kitabında sunulmuştur.

ANALİZ, ARAŞTIRMA VE TANIMLAMA

Proje kapsamında planlanan faaliyetlere göre, zihinsel ve fiziksel engelli bireylerin sosyal hizmet ihtiyaçlarına yönelik verileri içeren analizler hazırlanmıştır. Ayrıca, mevcut iyi ve yenilikçi uygulamalar ile ihtiyaçlara uygun destek koşulları oluşturmayı amaçlayan araçlar da bu analizlerde ele alınmış ve her bir proje ortağı tarafından hazırlanan çalışmalar sonucunda özetlenmiştir.

Yapılan çalışmalar, farklı engel gruplarına yönelik çeşitli modelleri, yaklaşımları ve uygulamaları, değişen demografik özelliklere vurgu yaparak ve desteğe ihtiyaç duyan bireylerin özel gereksinimlerine uygun şekilde sunacaktır. Buna ek olarak, her bir proje ortağının, kendi ülkesinde yürürlükte olan düzenlemeler ve politikalar doğrultusunda engelli bireylerin ihtiyaçlarını nasıl karşıladığı da gösterilecektir.

METODOLOJİ

Araştırma faaliyetinin ilk aşamasının başında, mevcut mevzuat, politikalar, uygulamalar ve hizmetlerle ilgili mevcut durumu, bağlamı ve uygulamaları analiz etmek amacıyla Sun for Everyone Vakfı tarafından bir anket geliştirilmiştir. Her ülke, kendi ülke raporunu hazırlamış ve İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, katılımcı ülkelerin raporlarını derleyip özetlemiştir.

Anketin içeriği şu şekildedir:

1. Her ülkede engelli bireylerin sosyal hizmetlere erişimini düzenleyen mevcut mevzuat; katılımcı ülkelerde uygulanan politikalar;
2. Ülkenizde mevcut olan sosyal hizmet türleri – örneğin, gündüz bakım merkezleri, destek personeli hizmetleri, 7/24 kalınabilen yatılı hizmetler vb.;
3. Sosyal hizmetlerden yararlanma prosedürü – yönlendirme yapılması gereken hizmetler ve başvuru süreci;
4. Engelli bireylerin farklı ihtiyaçlarına yönelik modeller, yaklaşımlar ve uygulamalar;
5. Engelli bireylerin özgül ihtiyaçlarına uygun yeterli destek koşullarını oluşturmayı hedefleyen mevcut iyi ve yenilikçi uygulamalar ile araçlar;
6. Engelli bireylere yönelik sosyal hizmetler alanındaki sorunlar ve bu alanlara yönelik yenilikçi araçlar ile çalışma modelleri.

BULGARİSTAN, YUNANİSTAN VE TÜRKİYE'DE ENGELLİ BİREYLERE YÖNELİK UYGULANAN YÖNETMELİKLER VE POLİTİKALAR

Bulgaristan	BULGARİSTAN CUMHURİYETİ'NDE ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN POLİTİKALAR Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı'nın, engelli bireylerin sosyal içermeye yönelik politikasının geliştirilmesine ilişkin vizyonu, engelli bireylere sosyal destek sağlanmasıdır. Engelli bireyler, devletin ve toplumun özel ilgisinden yararlanır; Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'den doğan yükümlülüklerin tam olarak uygulanmasına büyük önem verilir. Bu, engelli bireylerin haklarını tam ve eşit şekilde kullanmalarını sağlayan tutarlı bir politika ile hayata geçirilmektedir. 2018 yılından bu yana Bulgaristan, özellikle engelli bireylerin haklarına yönelik politikalarla ilgili olarak sosyal alanın reforme edilmesi yönünde adımlar atmıştır. Bu bağlamda, özel bir yasa olan "Engelli Bireyler Yasası" (PWD) 01.01.2019 tarihinden itibaren tamamen değiştirilmiştir. Bu yasa, engelli bireylerin haklarını ve bu hakların kullanılmasına ilişkin kamu ilişkilerini, bunlara sağlanan mali destek türleri de dahil olmak üzere tanımlamaktadır. Engelli Bireyler Yasası, engelli kişilerin, ikamet adreslerine göre ilgili "Sosyal Yardım" müdürlüğü tarafından hazırlanan karmaşık bireysel değerlendirme hakkını düzenlemektedir. Engelli bireyler, bireysel değerlendirme sonucunda belirlenen ihtiyaçlarına bağlı olarak mali destek alma hakkına sahiptir ve destek türleri belirlenirken yürürlükteki normlara uyulmaktadır. Engelli bireyler için destek sağlanan alanlar şunlardır: sağlık hizmetleri; eğitim; istihdam; fiziksel engeli olan bireyler için evin yenilenmesi veya kira yardımı; kentleşmiş alanlarda ve kamu binalarında erişilebilir çevre; ulaşım; kültür; spor; kişisel yaşam; sosyal ve politik yaşam; adalet; diğer alanlar. Engelli bireylerin sosyal içermesini sağlamak amacıyla sunulan destek yöntemleri şunları içermektedir: tıbbi, mesleki, sosyal, çalışma ve psikolojik rehabilitasyon; eğitim ve mesleki eğitim; istihdamı destekleyen hizmetler; erişilebilirlik ve makul düzenlemeler; sosyal hizmetler; mali destek; erişilebilir bilgi; adalet erişim ve hukuki koruma; maksimum bağımsızlık düzeyinde kişisel hareketliliğin sağlanması; kişisel yardım. Sosyal hizmetler alanında eşit erişim hedeflenmiştir ve Sosyal Hizmetler Yasası (22.03.2019 tarihli ve 24 sayılı Devlet Gazetesi'nde yayımlanmış, 01.07.2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir), Bulgaristan'da sosyal hizmetler sektörüne ilişkin tüm konuları düzenleyen ilk özel yasadır. Bu yasa, sosyal hizmetler alanındaki reformlar aracılığıyla uygulanmaktadır. Devletin, belediyelerin, özel hizmet sağlayıcıların ve diğer ilgili tarafların sosyal hizmetlerin sağlanması, kullanımı, planlanması, finansmanı, kalitesi, denetimi ve izlenmesi süreçlerindeki taahhütlerini düzenler. Yasanın amaçlarından biri,
-------------	---

sosyal hizmetlerin sunumunda kamu-özel ortaklıklarının teşvik edilmesi ve geliştirilmesidir.

Engelli bireyler için yeterli ve sürdürülebilir sosyal ödemelerin sağlanması, destek sisteminin önemli bir unsurudur. Bu nedenle, onlara yönelik mali desteğin hesaplanmasına temel oluşturan yeni esas, ilgili yıl için devlet tarafından belirlenen yoksulluk sınırıdır.

Yoksulluk sınırı, dinamik bir parasal göstergedir ve bu sınırın uygulanması, kalıcı engelli bireyler için sağlanan mali desteğin miktarının düşürülmesi olasılığını önleyen ve ekonomik durumla uyumlu olmasını sağlayan bir garanti oluşturmuştur.

Bu tür desteklerin miktarındaki artış, yoksulluk sınırının yıllık olarak güncellenmesi yoluyla gerçekleştirilmektedir. 2019 yılından itibaren, ülkenin sosyo-ekonomik koşullarına bağlı olarak yoksulluk sınırı artırılmaktadır. 2019 yılında yoksulluk sınırı 348 Bulgar Levası (BGN) olarak belirlenmişken, 2023 yılında yapılan yıllık güncelleme sonucunda 504 BGN olmuştur. Bunun sonucu olarak, 2019 – 2023 döneminde kalıcı engelli bireylere yönelik aylık mali destek %44,8 oranında artmıştır.

02.11.2023 tarihli Bakanlar Kurulu'nun 212 sayılı Kararı ile, 01.01.2024 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 2024 yılı için yoksulluk sınırı 526 BGN olarak belirlenmiştir. Bu değer, 2023 yılına kıyasla %4,4 oranında artış göstermektedir. Bu artışla birlikte, değeri yoksulluk sınırına bağlı olan sosyal yardımlar ve engelli bireylere yönelik mali destek de artacaktır.

Engelli Bireyler Yasası'nda düzenlenen mali destek türleri iki bileşenden oluşmaktadır: kalıcı engelli ve 18 yaş üstü bireylerin, engellilik derecelerine göre hak kazandıkları aylık mali destek ile bireysel değerlendirme sürecinde belirlenen ihtiyaç ve koşullara uygun olarak verilen hedeflenmiş yardımlar (kişisel motorlu taşıt alımı; konutun uyarlanması; kaplıca tedavisi ve/veya rehabilitasyon hizmetleri ve/veya belediye konutu kiralama için yardım). Mali destek, engellilik türü ve derecesinin yol açtığı zorlukların aşılmasından kaynaklanan giderleri karşılamayı amaçlamaktadır.

Bu destek, fonların kullanımına ilişkin açık bir hedefleme getirilmeden, bireylerin bireysel ihtiyaçlarına göre sağlanmaktadır. Sağlanan mali destek, vergiden ve harçlardan muaftır.

Destek miktarının yoğunluğuna ilişkin farklılaştırılmış bir yaklaşım ihtiyacı göz önünde bulundurulmuş olup, bu nedenle 18 yaşından büyük kalıcı engelli bireylere aşağıdaki şekilde aylık mali destek sağlanması planlanmıştır:

1. %50 ile %70,99 arasındaki engellilik derecesine sahip olanlara, yoksulluk sınırının %7'si oranında;
2. %71 ile %90 arasındaki engellilik derecesine sahip olanlara, yoksulluk sınırının %15'i oranında;
3. %90'ın üzerinde engellilik derecesine sahip olanlara, yoksulluk sınırının %25'i oranında;

4. %90'ın üzerinde engelli olup yardıma ihtiyacı olan ve genel bir hastalık, iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle maluliyet aylığı alanlara, yoksulluk sınırının %30'u oranında;
5. %90'ın üzerinde engelli ve yardıma muhtaç olanlara destek sağlanır.

Hareket kabiliyeti zor olan kalıcı engelli kişiler, ilgili yıl için belirlenen Yoksulluk Sınırının dört katına kadar kişisel motorlu taşıt satın alımı için hedeflenen yardıma hak kazanırlar; gelirlerine ilişkin kriterler belirlenmiştir ve zamanında ek koşulları karşılamaları gerekmektedir, yani doktor komisyonu tarafından belirlenmiş %90'dan fazla iş göremezlik durumuna sahip olmaları ve çalışıyor veya öğrenci olmaları gerekmektedir.

%90'dan fazla engellilik oranına sahip olan ve tekerlekli sandalye kullanan kişiler, belirli mali kriterleri karşılamaları durumunda evlerini yenilemek için yardıma hak kazanırlar.

%90'dan fazla azaltılmış çalışma kapasitesine sahip olan kalıcı engelli kişiler, buna bağlı olarak kalıcı engelli çocuklar ve askeri maluller, uzman bir doktorun tıbbi reçetesiyle gerekliliği belirtilmiş olması ve kişinin sağlık durumuna bağlı olarak yılda bir kez sağlanan rehabilitasyon için mali yardıma hak kazanırlar.

Asistan kullanan kişiler, asistanın masraflarını karşılamak amacıyla mali yardıma da hak kazanırlar.

Yukarıda tanımlanan mali destekler için fonlar, mali belgelerin sunulmasından sonra Sosyal Yardım Müdürlüğü tarafından gönderilir. Belediye konutunda kiracı olan kalıcı engelli kişilere kira yardımı sağlanır; eğer:

- Yalnız yaşayan kişilerse ve kira sözleşmesi kişi ile belediye arasında yapılmışsa;
- Kalıcı engelli bir çocuğa sahip yalnız bir ebeveynlerse ve kira sözleşmesi ebeveyn ile belediye arasında yapılmışsa;
- Karar verme yetisi bulunmayan ve bu nedenle yasal temsilcisi olan engelli bir kişi ise ve kira sözleşmesi yasal temsilci ile belediye arasında yapılmışsa.

Bu mali yardımın miktarı, Belediye Mülkiyeti Hakkında Kanun tarafından belirlenir ve ödenmiş kira için mali belgelerin sunulmasının ardından Sosyal Yardım Müdürlüğü tarafından ödenir.

Şu anda, Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı bünyesindeki Engelli Kişilerin Hakları politikasının bir sonucu olarak, engelli kişilerin geçmişte ve hâlâ karşılaştıkları sorunlar kademeli ve amaçlı bir şekilde çözülme sürecindedir, bunlar arasında istihdam ile ilgili meseleler de vardır.

İstihdam üzerindeki etki, bu alandaki yeni sosyal mevzuatın ana odak noktası olmuş ve olmaya devam etmektedir, çünkü iş ve sosyal entegrasyon birbirine bağlıdır.

Devletin Çalışma Ofislerinde, iş arayan engelli kişiler için özel istihdam aracılığı hizmeti getirilmiştir.

Düzenli bir çalışma ortamında istihdam, kalıcı engelli kişiler için en hızlı ve uzun vadeli sosyalleşmeyi ifade ettiğinden, Engelli Kişiler Yasası, personel sayısı 50 veya daha fazla olan işverenler için kalıcı engelli kişileri işe alma kotası düzenlemiştir. Bu, entegre bir ortamda işlerin korunması ve sürdürülebilirliği amacıyla iyi uluslararası uygulamalardan (Almanya, Avusturya, İspanya, Yunanistan vb.) esinlenerek yapılmıştır.

Engelli kişileri çalıştıran işverenleri desteklemek için düzenlenen önlemlerin uygulanması devam etmektedir; bunlar kamu kaynaklarıyla sağlanan teşvikler ve ayrıcalıklar yoluyla gerçekleştirilir, örneğin:

- Kalıcı engelli kişilere işyerlerine erişimi sağlamak; işyeri uyarlamaları, ekipman temini, mesleki eğitim ve yeniden eğitim gibi konular için işverenlere mali destek sağlanması;
- Engelli kişilerin özel işletmeleri ve kooperatiflerinin, istihdam sağlamak ve teknolojik yenileme yapmak için faaliyetlerinin desteklenmesine yönelik hedeflenen projelerin ve programların finansmanı, uygun çalışma koşullarının sağlanması;
- Engelli kişilerin bağımsız ekonomik faaliyetlerinin başlatılması ve geliştirilmesi için proje finansmanı.

Kalıcı engelli kişiler, zihinsel bozuklukları ve/veya zihinsel zorlukları olan bireyler için Korunan İstihdam Merkezlerinde yürütülen korunan istihdam koşullarının oluşturulması; bu, onların işgücü piyasasına entegrasyonlarını desteklemek için bir mekanizmadır ve üretken faaliyetlerde bulunmalarını, ücretli işlerde çalışmalarını ve kişisel destek hizmetleri almalarını sağlar.

Hukuki düzeyde, engelli bireylerin çalışma ve mesleki rehabilitasyon hakkı ile eğitime ve mesleki eğitime eşit erişimin sağlanması düzenlenmiştir.

Bulgaristan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen **2021-2030 Engelli Bireyler Ulusal Stratejisi**, Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nun 17. İlkesi olan "Engelli Bireylerin Entegrasyonu" ilkesine uygun olarak, engelli bireyleri desteklemeye yönelik hedefli tedbirleri kapsamaktadır: "Engelli bireyler, onurlu bir yaşam sağlayan gelir desteğine, iş gücü piyasasına ve topluma katılım sağlayan hizmetlere ve ihtiyaçlarına uygun bir çalışma ortamına hak sahibidir." 2030 yılına kadar olan perspektifiyle engelli bireyler için ulusal strateji büyük önem taşımaktadır; çünkü engelli bireylerin istihdam olanaklarının artırılmasını ve istihdam mekanizmalarının optimize edilmesini, ayrıca iş gücü piyasasına erişimlerinin kolaylaştırılmasını öngörmektedir. Bu kapsamda, bütüncül bir yaklaşıma dayalı iş görebilirlik uzmanlık sistemi uygulama tedbirleri de yer almaktadır.

Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı, engelli bireyler için mevcut konut binalarında erişilebilir bir çevre inşa edilmesi ve kişisel hareketliliğin sağlanması amacıyla **Erişilebilir Yaşam Ortamı ve Kişisel Hareketlilik Ulusal Programı**nı uygulamaktadır. Bu program, engelli bireylerin sosyal katılımını sağlamak üzere onların özel ihtiyaçları dikkate alınarak planlı faaliyetler yoluyla gerçekleştirilmektedir. Faaliyetler arasında, bir motorlu taşıtın yapısında değişiklik yapılması, tekerlekli sandalyeye biniş ve iniş için yardımcı donanım/adaptasyon kurulması, yapı değişikliğine uğramış motorlu taşıt satın

alınması ve sürücü belgesi edinme eğitimi sağlanması yer almaktadır (eğer sürücü belgeleri yoksa).

Kişisel Asistanlık Yasası kapsamında uygulanan **Kişisel Asistanlık Mekanizması**, ciddi düzeyde engelli olan ve yardıma muhtaç bireylere belirli türde asistan bakımı sağlanmasını güvence altına almaktadır. Bu mekanizma aynı zamanda çoğunlukla işsiz veya işgücüne dahil olmayan bireyler tarafından, kalıcı engellilere yönelik yoğun bakım sağlanması yoluyla istihdam yaratmaktadır ve bu durum söz konusu ailelerde ek gelir sağlamaya katkıda bulunmaktadır.

2022 yılından itibaren, Bulgaristan Cumhuriyeti'nin **Kurtarma ve Sürdürülebilirlik Planı** kapsamında yer alan **Kalıcı Engelli Bireylere Yardımcı Cihaz Temini Projesi** başarıyla uygulanmaktadır. Bu proje, çalışma çağındaki kalıcı engelli bireyler (ve çocuklar) için yüksek kaliteli ve ileri teknolojiye sahip teknik yardımcı cihazların sağlanmasını ve bu cihazların kullanımı için eğitim verilmesini (motivasyon eğitimi dahil) öngörmektedir.

Doğrudan yatırım faaliyetlerinin uygulanması sonucunda yaklaşık **3.300 kişi**yi kapsamı beklenmektedir. Bu kişilere, kişisel tercih haklarına saygı gösterilerek, ekonomik ve sosyal süreçlere tam katılım ön koşulları sağlanacaktır. Bu, ülkenin genel sosyal politikasının ayrılmaz bir parçasıdır.

Sosyal Hizmetler

Bulgaristan'daki sosyal hizmetler, toplumdaki hassas grupların sosyal dışlanmasını önleme ve aşmada kilit bir role sahiptir. Sosyal hizmetler aracılığıyla sağlanan destek, bireylerin topluma tam katılımını, haklarını gerçekleştirmesini ve yaşam kalitelerini artırmalarını sağlamaktadır.

Sosyal hizmetler alanındaki politika; bireylerin bireysel ihtiyaçlarına uygun sosyal hizmetlere eşit erişimin garanti altına alınmasını, sosyal hizmetlerin kalitesinin ve etkinliğinin güvence altına alınmasını, herkesin ev ortamında ve toplumda yaşam desteği alma hakkını güvence altına almayı ve bireylere destek sağlanmasında bütüncül bir yaklaşımı teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Sosyal hizmet hakkı, yalnızca hassas gruplardan bireylere değil, sosyal hizmetler yoluyla desteklenmesi gereken **tüm bireylere** aittir. Sosyal hizmetler, sosyal çalışmaya, bireysel yaklaşıma ve bireysel ihtiyaç değerlendirmesine dayanmaktadır. Bu yaklaşım, **22.03.2019 tarihli ve 24 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 01.07.2020 tarihinde yürürlüğe giren Sosyal Hizmetler Yasası** ile gerçekleştirilen sosyal hizmetler alanındaki reformun temel amaçları arasındadır. Sosyal Hizmetler Yasası, Bulgaristan'da sosyal hizmetler sektörüne ilişkin tüm konuları düzenleyen ilk özel yasadır.

Bu yasa, sosyal hizmetlerin sağlanması, kullanımı, planlanması, finansmanı, kalitesi, kontrolü ve izlenmesi süreçlerinde Devletin, Belediyelerin, Özel sağlayıcıların ve diğer ilgili tarafların yükümlülüklerini düzenler. Hedefleri arasında, sosyal hizmetlerin

sağlanmasında kamu-özel ortaklıklarının teşvik edilmesi ve geliştirilmesi yer almaktadır.

Sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan tüm bireyler, yalnızca hassas gruplardan bireyler değil, sosyal hizmet alma hakkına sahiptir. Sosyal hizmetler, sosyal çalışmaya, bireysel yaklaşıma ve bireysel ihtiyaç değerlendirmesine dayalı olarak sunulmaktadır. Sosyal hizmetler yalnızca bireylerin isteği ve kişisel tercihleri doğrultusunda sağlanır. Hizmetlerin sağlanması sırasında, kişinin haklarının, özgürlüklerinin, onurunun ve kişisel bütünlüğünün ihlal edilmesine izin verilmez; ayrıca, Bulgaristan Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalar veya yasalar kapsamında belirlenen işaretlere dayalı doğrudan veya dolaylı ayrımcılığa izin verilmez.

Sosyal hizmetlerde, öncelik ev ortamında ve toplumda destek verilmesine tanınır. Yatılı bakım hizmetlerinin kullanımı, ancak bireylerin ev ortamında ve toplumda sosyal hizmetlerle desteklenme olanaklarının tükenmesi durumunda mümkündür.

Faaliyet gruplarına göre sosyal hizmet türleri şunlardır:

- Bilgilendirme ve danışmanlık
- Savunuculuk ve arabuluculuk
- Toplum çalışması
- Terapi ve rehabilitasyon
- İş becerileri eğitimi
- Beceri kazandırma eğitimi
- Gündüz bakım
- Yatılı bakım
- Barınma sağlama ve yardımcı destek.

Sosyal hizmetler, hedefler, işlevler, hizmet alan kişiler, özel ihtiyaçlar, kullanım süresi ve yöntemi, çevre ve organizasyon gibi farklı özelliklere göre de sınıflandırılabilir.

Bulgaristan'da sosyal hizmetlerin **ana sağlayıcıları Belediyelerdir**. Sosyal hizmetler ayrıca **özel sosyal hizmet sağlayıcıları** tarafından da sunulabilir. Bu özel sağlayıcılar; Ticaret Kanunu'na göre kayıtlı Bulgar vatandaşları ve tüzel kişiler, Avrupa Birliği'nin başka bir üye devletinde veya Avrupa Ekonomik Alanı Anlaşması tarafı başka bir devlette faaliyet gösteren ve kendi mevzuatlarına uygun şekilde kayıtlı gerçek ve tüzel kişiler olabilir.

Belediyeler, Devlet ve Belediye bütçeleriyle finanse edilen sosyal hizmetlerin sağlanmasından sorumludur. Bu hizmetler, bağımsız organizasyonlar yoluyla veya sosyal hizmet sağlamak amacıyla özel olarak kurulmuş tüzel kişiler aracılığıyla sağlanabilir. Aynı zamanda, sosyal hizmetlerin sağlanması özel sosyal hizmet sağlayıcılarına da devredilebilir.

Belediyeler tarafından sosyal hizmet sağlamak amacıyla özel olarak kurulan tüzel kişiler ve özel sosyal hizmet sağlayıcıları, **Sosyal Hizmetler Kalite Ajansı İcra Direktörü tarafından verilen lisansı** aldıktan sonra ülke genelinde hizmet sunabilirler.

Sosyal Hizmetler Yasası, sağlayıcılara sosyal hizmetlerin organizasyonu ve yönetiminde esnek yaklaşımlar uygulama konusunda daha fazla özgürlük ve olanak tanımaktadır.

Sosyal hizmet sağlayıcıları, hizmetlerin sunumunun nasıl organize edileceğine ve nasıl yönetileceğine kendileri karar verebilirler. Bunu yaparken, **kolay erişim sağlama, çeşitli faaliyetler yoluyla kapsamlı destek sunma, hizmetlerin etkin ve verimli yönetimi, esnek kullanım, farklı faaliyetleri uygulayan uzmanların yönlendirilmesi ve yönetimi, hizmetlerin iyi bir şekilde finansal yönetimi** ilkelerini uygulurlar.

Profillerine göre sosyal hizmetler, **genel olarak erişilebilir hizmetler** ve **uzmanlaşmış hizmetler** olmak üzere ikiye ayrılır.

Genel olarak erişilebilir sosyal hizmetler, şu hizmetleri kapsar:

- Sosyal hakların gerçekleştirilmesi ve becerilerin geliştirilmesine yönelik **bilgilendirme, danışmanlık ve eğitim** hizmetleri. Bu hizmetler en fazla iki aylık bir süreyle sağlanır.
- **Mobil önleyici toplum çalışmaları.**

Uzmanlaşmış sosyal hizmetler ise aşağıdaki durumlarda sağlanan hizmetlerdir:

- Kişinin yaşamına, sağlığına, yaşam kalitesine veya gelişimine yönelik belirli bir riskin ortaya çıkması durumunda,
- Belirli bir grup bireyin özel bir ihtiyacının karşılanması gerektiğinde.

Hizmet verilen kişilerin yaşına göre sosyal hizmetler;

- **Çocuklar için,**
- **Yetişkinler için** sağlanır.

Bu hizmetler sağlanırken, hizmet alan bireylerin aileleri ve yakınlarına destekleyici faaliyetler de yürütülür.

Ana faaliyet gruplarına bağlı olarak sosyal hizmet türleri şunlardır:

- Bilgilendirme ve danışmanlık,
- Savunuculuk ve arabuluculuk,
- Toplum çalışması,
- Terapi ve rehabilitasyon,
- İş becerileri eğitimi,
- Beceri kazandırma eğitimi,
- Gündüz bakım,
- Yatılı bakım,
- Barınma sağlama,
- Asistan desteği.

Sosyal hizmetlerin süresi, bireyin hazırlanan **bireysel destek ihtiyacı değerlendirilmesine** ve **erişilmesi amaçlanan sonuçlara** bağlı olarak belirlenir. Süreler şu şekildedir:

- **Kısa vadeli** - 6 aylık bir süre için,
- **Orta vadeli** - bir yıla kadar bir süre için,
- **Uzun vadeli** - bir ila üç yıl arası bir süre için.

Kullanım şekline göre sosyal hizmetler:

- Saatlik,
- Yarım günlük,
- Tam günlük,
- Gündüz ve gece olmak üzere sağlanabilir.

Sosyal hizmetlerin sunulduğu çevreye göre hizmetler şunlardır:

- **Ev ortamında sağlanan hizmetler,**
- **Uzmanlaşmış ortamlarda sağlanan hizmetler,**
- **Mobil sosyal hizmetler.**

Yatılı bakım hizmetleri yalnızca uzmanlaşmış ortamlarda sağlanır. **Asistan desteği**, bireylerin bireysel ihtiyaçlarına bağlı olarak sağlanır. Tüm sosyal hizmetler, **Sosyal Hizmetlerin Kalitesine İlişkin Yönetmelikte** tanımlanan kalite standartlarına aykırı olmadığı sürece ve özel bir ortam gerektirmiyorsa **mobil olarak** da sunulabilir.

Hem ev ortamında hem uzmanlaşmış ortamlarda hem de mobil sosyal hizmetlerde kaliteyi sağlamak amacıyla, **Sosyal Hizmetlerin Kalitesine İlişkin Yönetmeliğin** yürürlüğe girmesiyle birlikte, sosyal hizmet türüne bağlı olarak farklılık gösteren bakım standartlarına uyulması gerekliliği getirilmiştir. Tüm sosyal hizmet sağlayıcılarının, hizmet sunan ekiplere **oryantasyon ve tazeleme eğitimleri** sağlamaları ve ayrıca **ekip, dış, iç ve bireysel süpervizyonlar** gerçekleştirmeleri büyük önem taşır.

Zorluklar

Engelli bireylerin haklarına yönelik politikanın her alanda (iş gücü, mesleki, tıbbi ve sosyal rehabilitasyon vb.) disiplinler arası doğasının vurgulanması ve önemli bütçe kaynaklarının ayrılmasına rağmen, Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı, beklenen verimliliğin elde edilemediğini ve bunun, engelli bireylerin bazı grupları arasında sosyal gerilimlere yol açtığını belirtmektedir.

- Engelli bireylerin sağlık durumlarını belirlemek için tıbbi sistemin düşük verimliliği, özellikle emeklilik ve sosyal sistemlerin faydalanıcıları olmalarına bağlı olarak rahatsızlıklara ve sorunlara yol açmaktadır. Bir işe yerleşmek, engelli bireyler için başlıca zorluklardan biridir. Yasaların ve engelli bireylerin iş gücü sürecine eşit katılımını artırmak için birçok programın

var olmasına rağmen, hedeflenmiş programların işe yerleştirme konusundaki etkinliği henüz doğrulanmamıştır.

- Engelli bireylerin ihtiyaçlarına yeterince uyartılamayan yaşam ortamı (mimari, ulaşım ve çalışma ortamı) da başka bir ciddi sorundur. Demografik göstergeler, engelli bireylerin çoğunlukla sosyal sistemden aldıkları nakdi yardımlar, emekli maaşları vb. hizmetlere bağımlı olan kişilerin sayısının artmasına katkı sağlamaktadır.

Engelli bireylerin sosyal hizmetlere olan ihtiyacı, onlara sağlanan yerlerin eksikliği nedeniyle ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Zihinsel sağlık sorunları, zihinsel gerilik, fiziksel engeller, demans ve çoklu engelli bireyler için uzmanlaşmış ortamlarda hizmet almak üzere bekleyenlerin listesi çok yüksektir. 2023 sonuna kadar 24/7 sosyal hizmetlerden yararlanmak üzere bekleyenlerin sayısı 20.000'i aşmaktadır, bunlar arasında gündüz, yarım gün ve saatlik hizmetler için bekleyenler de bulunmaktadır.

Verimli bir istihdam teşvik politikasının olmaması ve genel iş gücü piyasası, sağlık hizmetleri ve eğitim sisteminin durumu, çalışan yaşta birçok bireyi engelli emekliliği gibi erken emeklilik fırsatları aramaya itmektedir. Bireysel hakların kullanılmasında büyük bir yasal boşluklar ve ilgili önlemleri uygulayan kurumların fazla olması, mevcut sistemin eksikliklerini gidermek için yasal değişikliklere ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı uzmanları, Engelli Bireyler için politikanın etkinliğini artırmayı amaçlayan yasal değişikliklere yönelik bir kavram geliştirmiştir. Bu kavramı şu bağlantıdan bulabilirsiniz:

<https://mlsp.government.bg/uploads/41/test/-1704872719.pdf>

Ayrıca, Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı basın merkezine göre, 2027 yılına kadar 8.300'ün üzerinde engelli birey ve yetişkin için yeni hizmetler oluşturulacaktır.

Hükümet, Ulusal Uzun Dönem Bakım Stratejisi'nin 2022-2027 dönemi için bir Eylem Planını onaylamıştır. Bu belgeye yönelik önlemler ve faaliyetler, engelli ve kendine bakım yapamayan yetişkin bireylere evde destek sağlanmasına yönelik, kaliteli ve erişilebilir sosyal ve entegre sağlık ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesini amaçlamaktadır. 2022-2027 Eylem Planı'na göre şunlar öngörülmektedir:

Yeni konaklama ve gündüz bakım hizmetlerinin yaratılması ve 8.300'ün üzerinde engelli birey ve kendine bakım yapamayan yetişkinler için destek sağlanması.

Zihinsel sağlık bozuklukları, zihinsel gerilik, fiziksel engeller, duyuşal bozukluklar ve demans gibi rahatsızlıkları olan 2.700'den fazla kişiye, özel kurumlardan çıkarılarak toplulukta yeni hizmetlerle kaliteli bakım ve destek sağlanması. 50.000'den fazla engelli birey ve yetişkin, patronaj hizmetleri, uzaktan hizmetler ve asistan desteği dahil olmak üzere evde ve toplulukta bakım alacak. Mevcut engelli evlerinin %60'ı kapanacak. Yaşlılar için tüm evler, Sosyal Hizmetler Kalite Yönetmeliği'ne göre reforme edilecektir. Ayrıca, yaşlılar için yeni sosyal konaklama hizmetleri de kurulacaktır. Devletin finanse ettiği mevcut 840 sosyal hizmeti, enerji verimliliği sağlamak için önlemler alarak çevreyi iyileştirecek.

2022-2027 Ulusal Uzun Dönem Bakım Stratejisi'nin uygulanmasına yönelik

Planın başlıca önceliklerinden biri, çalışanların ve uzmanların profesyonel kapasitelerinin geliştirilmesi ve uzun dönem bakım sisteminin etkinliğinin artırılmasıdır.

İlk kez, yalnız yaşayan ve kronik hastalığı olan, küçük yerleşim yerlerinde yaşayan, kalıcı engelli bireylere yönelik telebakım ve teleyardım gibi hizmetlere daha ciddi bir dikkat verilecektir. Planın finansmanı, devlet bütçesi, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (139.7 milyon BGN'a kadar), Avrupa Sosyal Fonu + (632 milyon BGN) ve Kurtarma ve Sürdürülebilirlik Planı (753 milyon BGN) tarafından desteklenecektir.

İyi Uygulama

Entegre sağlık ve sosyal hizmetler "Patronaj bakımı"

Sosyal hizmet sağlayıcısı: Troyan Belediyesi

Sosyal hizmet kapasitesi: 104 kişi

Hedef gruplar: 65 yaş ve üzeri, kendi bakımını yapamayacak kişiler ve engelli bireyler

Sosyal hizmetin sağlanması için başvuru

Hizmeti kullanmak isteyen kişiler, Troyan Belediyesi ofisinde taleplerini bildirirler. Belediye Başkanı tarafından atanan bir komisyon, ihtiyaçları değerlendirir ve adayları puan sırasına göre sıralar. Hizmete kabul, ihtiyaç değerlendirmesine göre aşamalı olarak, sağlanan tüm hizmetler için günde 2 saate kadar gerçekleşir. Eğer kişi yalnızca bir tıbbi rehabilitasyon prosedürü kullanmak istiyorsa, fizyoterapist ile anlaşma yapıldıktan sonra kabul hemen yapılır.

Sosyal hizmet tarafından sağlanan aktiviteler (programlar, hizmetler)

1. Sağlık hizmetleri, şunları içerir:

1.1. Sağlık durumunun izlenmesi, hayati belirtilerin izlenmesi, işlemler, yaraların pansumanı, kan örnekleri alınması, ilaç reçetelerinin yazılması ve ilaçların temin edilmesine yardımcı olunması, doktor tarafından yazılan tedaviye uyumun kontrol edilmesi.

1.2. Fizyoterapist tarafından verilen tıbbi rehabilitasyon.

2. **Sosyal hizmetler**, şunları içerir: kişisel hijyenin ve evde hijyenin sağlanması, alışveriş yapılması, yemek hazırlanmasına yardımcı olunması ve yemek yemeye yardımcı olunması, yürüyüşe çıkarken eşlik edilmesi, odun taşınması ve soba yakılması (kış sezonunda), idari hizmetlerin yerine getirilmesi, kullanıcının sağlık uzmanına hizmet verilmesine yardımcı olunması.

Sosyal hizmete kabul için gerekli belgeler

- 65 yaş ve üzeri yetişkinler için entegre sağlık ve sosyal hizmetler başvuru formu (model)

- Entegre sağlık ve sosyal hizmetler başvurusu (modeline göre) ve ekli tıbbi belgeler

Hizmeti kullanmak için herhangi bir ücret alınmamaktadır.

Sosyal hizmette çalışan uzmanlar

Hizmetler, bir tıbbi terapist, bir fizyoterapist, bir rehabilitasyon uzmanı, hemşireler, personel, bir yaşlı bakım koordinatörü ve bir hareketlilik destekleyici sürücü tarafından sağlanmaktadır.

Sağlık profesyonelleri ve sosyal hizmet profesyonelleri, patronaj bakım hizmetlerini sunmak için eğitim almışlardır.

Mevcut Yasalar

Yunanistan'da engelli bireylerin destek sisteminde, sosyal hizmetlere, değerlendirmelere ve yardımlara erişimi sağlamak için birçok farklı kurum ve prosedürün işbirliği bulunmaktadır.

1. Engelli bireyleri sosyal hizmetlere yönlendirmekle sorumlu kurumlar:

Yunanistan'da, engelli bireyler için sosyal bakım hizmetlerinin sağlanmasından sorumlu olan birkaç Bakanlık bulunmaktadır ve bu hizmetler genellikle belediyeler ve bölgeler gibi yerel yönetim birimleriyle işbirliği içinde sunulmaktadır. Yer alan anahtar Bakanlıklar şunlardır:

- **Sağlık Bakanlığı:** Engelli bireyler için sağlıkla ilgili hizmetler ve politikaları denetler.
- **İçişleri Bakanlığı:** Engelli bireyler için bazı gündüz bakım ve destekli yaşam programlarından sorumludur; bunlar arasında Gündüz Bakım Merkezleri (KDIF), Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri (KEA), Yaratıcı Aktivite Gündüz Merkezleri (KDAPmeA), engelli bireyler için destekli yaşam (SYD) ve Evde Bakım Programı (Evde Yardım) bulunmaktadır. Bu hizmetler genellikle yerel otoriteler/yerel yönetimler tarafından sağlanmaktadır.
- **Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı:** Engelli bireyler için sosyal politikalar ve finansal destek programlarından sorumludur. Bu Bakanlığın Engellilik Politika Müdürlüğü, farklı engellilik kategorilerini kapsayan finansal destek programlarının uygulanmasını denetler. Bakanlığın web sitesi oldukça bilgilendiricidir.
- **Kırsal Kalkınma Bakanlığı ve Engelli Bireyler Ulusal Konfederasyonu (NCDP):** Yunanistan'da engelli bireyler ve ailelerinin haklarını savunmak ve engellilik hareketini temsil etmek için bir çatı kuruluşu olarak görev yapar. Detaylı bilgilere buradan ulaşılabilir: **EDF-FEPH**.

Yunanistan'da engelli bireyler için sosyal hizmetler, kamu ve özel kurumların birleşimiyle sağlanmaktadır. Belediyeler, gündüz bakım merkezleri, mesleki rehabilitasyon merkezleri ve destekli yaşam tesisleri gibi programların uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu hizmetler, engelli bireylerin yaşam kalitesini, özerkliklerini ve toplumsal entegrasyonlarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Daha fazla bilgi için: **EASPD**

Ayrıca özel kuruluşlar da bakım hizmeti sunmaktadır. Özel sektörün katılımı bölgeye ve sunulan özel hizmetlere göre değişmektedir.

Engelli bireyler için Yunanistan'daki ek destekler:

- **Finansal destek:** Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, motor, zihinsel ve duyuşsal engellilik dahil olmak üzere farklı engellilik kategorilerini kapsayan finansal destek programlarını yönetmektedir. Daha fazla bilgiye buradan ulaşılabilir: **Kırsal Kalkınma ve Gıda Bakanlığı** (yukarıdaki bağlantı ile aynı)
- **İstihdam fırsatları:** Yasalara göre, 50'den fazla çalışanı olan özel şirketler, iş gücünde engelli bireylerin belirli bir yüzdesini istihdam etmek zorundadır, bu

da özel sektörde istihdam fırsatlarını teşvik eder. Aynı durum kamu sektöründe de geçerlidir. Bilgiler için buraya bakılabilir: **Euroblind - bilgilendirici sayfa**.

Yunanistan'da, engelli bireylerin hakları ile ilgili olarak **N.5023/2023** numaralı kanun geçerlidir. Bu kanun, "Engellilik veya kronik hastalık ayrımı gözetilmeksizin eşit muamele ilkesi, Medeni Kanun, Medeni Usul Hukuku, Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, İdari Usul Kanunu, Noterlik Kanunu ve 4478/2017 sayılı Kanunun terminolojisinin güncellenmesi, Engellilerin Hakları Sözleşmesi'ne uyum sağlamak amacıyla, ve engelli bireylerin adalete erişimini kolaylaştırmaya yönelik diğer düzenlemeler" başlığıyla Resmi Gazete'de yayımlanmıştır (Resmi Gazete A/34/17-2-2023).

Bu yeni kanun, Birleşmiş Milletler Engelli Bireyler Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Engelli Bireyler Hakları Komitesi'nin 29 Ekim 2019 tarihli Sonuç Gözlemleri ve ilk Ulusal Engelli Bireyler Hakları Eylem Planı'na dayalı olarak, engelli bireylerin haklarını korumaya yönelik anahtar girişimler ve müdahaleler sunmaktadır.

Sosyal hizmet türleri

Aşağıda, bakım merkezleri vb. konularında mevcut olan bazı bilgiler yer almaktadır. Bir örnek olarak, Yunanistan'daki Agrinio belediyesi kullanılmıştır. Benzer şekilde, her Yunan belediyesinde kendi yapılarına sahip hizmetler bulunmaktadır.

Özür dilerim, doğru formatta çevirmemi istemiştiniz. İşte, verdiğiniz metnin tam formatında Türkçeye çevrilmiş hali:

1. Meslek Edindirme ve Yaşam Becerileri Dernekleri Panagia Eleousa -

<https://www.ergpanel.gr/indexen.php>

Özel Mesleki Eğitim ve Rehabilitasyon Atölyesi "PANAGIA ELEOUSA", engelli bireyler ve zihinsel engelliler için Gündüz Bakım Merkezleri ile Destekli Yaşam Evleri (SID) işletmektedir. Messolonghi ve Agrinio'da faaliyet göstermektedir. 1990 yılında kurulmuştur. Bir STK olup, özel olarak tanınan kar amacı gütmeyen bir hayır derneğidir. Çalışmaları, Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı ve Batı Yunanistan Bölgesi'nin himayesi ve denetimi altındadır. Dernek, tüm Aetolia ilinden 15 yaş ve üzeri zihinsel engellilik ve engellilikleri (motor, duyuşsal organlar, konuşma, hafif zihinsel bozukluklar, otizm, Down sendromu vb.) bulunan bireylere ücretsiz hizmet sunmaktadır. Yukarıdaki hizmetler, Messolonghi ve Agrinio'daki KDEF'lerde sağlanmaktadır. Dernek, yedi kişilik bir Yönetim Kurulu ve üç kişilik bir Denetim Komitesinden oluşmaktadır ve üyeler tamamen gönüllüdür. "PANAGIA ELEOUSA", 3699/2008 sayılı Kanunun 6. maddesinde "Engelliler veya özel eğitim ihtiyaçları olan bireylerin özel eğitimi ve öğretimi" başlığı altında yer almakta olup, E.K.E.P.I.S. tarafından onaylı bir N.P.I.D. olarak, 15 yaş ve üzerindeki ağır zihinsel engelli bireylere ve engellilikleri bulunanlara eğitim ve destek hizmetleri sunmaktadır. Aşağıda, bu derneğin bazı hedefleri yer almaktadır.

- Öğrenim ve gelişim için belirli mesleki bilgi edinmeye yönelik fiziksel yeteneklerin ve becerilerin keşfi ve geliştirilmesi.

- Katılımcıya yaratıcı ve üretken bir işin verdiği tatmin, sistematik mesleki eğitim ile bireyin etkin bir şekilde istihdama katılımına yönelik hazırlık ve destek sağlanması, geleneksel sanatların korunması.

Mesleki Eğitim ve İş Terapisi Bölümleri: "PANAGIA ELEOUSA" atölyesi, aşağıdaki eğitim ve iş terapisi bölümleri geliştirmiştir:

- **Dikiş Bölümü:** Katılımcılara dikişli ürünler yapma teknikleri (terlik, ayakkabı, manşet, masa örtüsü vb.) öğretilmektedir.
- **Çiçekçilik Bölümü:** Gençlerimize tarla çalışması (Çiçekçilik, Bahçecilik vb.) ile sera işçiliği (iç mekan bitkisi yetiştirme) öğretilmektedir.
- **Mum Yapımı Bölümü (Dekoratif Mumlar):** Katılımcılar, çeşitli boyutlarda ve tasarımlarda mum yapmayı öğrenirler ve ardından orijinal malzemelerle süslerler.
- **Serigrafi-Basım Bölümü:** Katılımcılara serigrafi sanatı (kart, kumaş baskısı vb.) ve ciltleme öğretilmektedir.
- **Halk Sanatları Bölümü:** Katılımcılara halk sanatları ürünleri yapma (tesbih, anahtarlık, kitap ayracı vb.) öğretilmektedir.
- **Dokuma Bölümü:** Katılımcılar geleneksel tezgahlar üzerinde dokuma sanatı öğrenirler (kilim, halı vb.).
- **Görsel Yaşlandırma Bölümü:** Katılımcılara resimlerin her boyutunu yaşlandırma öğretilmektedir.
- **Seramik Bölümü:** Katılımcılar, faydalı seramik objeler yapmayı ve ardından bunları süslemeyi öğrenirler (Çömlekler, küllükler, sepetler vb.).
- **Ofis Çalışma Bölümü:** Katılımcılar telefon, faks makinesi, fotokopi makinesi, bilgisayar kullanımı ve kurum içindeki belgelerin transferi gibi ofis işlerini öğrenirler.
- **Bilgisayar Bölümü:** Bu bölüm, katılımcı gençlerimizin talebi üzerine oluşturulmuştur. Eğitim programı, İrlanda'daki bir kuruluştan sağlanmış ve E.P.R. tarafından sunulmuştur.
- **Çevre Eğitimi Bölümü:** Çevre eğitimi dersleri verilir ve geri dönüşüm projeleri pratik olarak uygulanır.

Tüm eğitim programlarının uygulanmasında, zihinsel engelli bireylerin özel ihtiyaçlarına uygun eğitim yöntemleri uygulanmaktadır; bu yöntemler arasında taklit, proje analizi, tekrar, görsel gösterim vb. yer almaktadır.

Eşlik Eden Destek Hizmetleri: Ayrıca sağlanan eşlik eden destek hizmetleri, engelli bireyler ve ailelerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu hizmetler üç düzeyde geliştirilmiş olup, esas olarak şu alt hedeflere sahiptir:

- **Bireysel Düzey:**
 - Öz saygıyı artırma;
 - Kişisel gelişim: kişisel büyüme, güçlenme ve gelişim;
 - Güven ve öz güven duygularının geliştirilmesi;
 - Eğitim programına uyum sağlama mekanizmalarının geliştirilmesi;
 - Sosyal becerilerin geliştirilmesi;
 - Toplum tarafından kabul edilebilir davranışların benimsenmesi.

- **Grup Düzeyi:**
 - Grup üyelerinin ihtiyaç ve hedeflerinin önceliklendirilmesi;
 - Kişiler arası ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesi;
 - Toplu karar alma süreçlerinin benimsenmesi;
 - Uyarlanabilir becerilerin geliştirilmesi;
 - İletişim ve iş birliğinin geliştirilmesi.
- **Aile Düzeyi:**
 - Zihinsel engelli bireylerin eğitimdeki özel gereksinimleri hakkında aile üyelerinin bilgilendirilmesi;
 - Aşırı korumacı tutumların değiştirilmesi;
 - Ailelerin rollerinin farkındalık kazanmaları;
 - Gerçekçi hedefler belirlenmesi;
 - Ebeveyn gruplarına katılımın teşvik edilmesi.

Kullanılan teknikler arasında rol yapma, deneyimsel öğrenme, alıştırma vb. yer almaktadır.

FARKINDALIK PROGRAMLARI

Kurum, faaliyetleri boyunca, bir yandan katılımcıların sosyal becerilerinin gelişimini, diğer yandan ise toplumun zihinsel engelli bireyleri kabul etme konusunda bilinçlendirilmesini ve farkındalık oluşturulmasını hedefleyen çeşitli bilimsel, kültürel, eğlenceli, sportif etkinlikler düzenler ve bu etkinliklere katılır. Atölye çalışmaları ve konferanslar düzenlenir, altı ayda bir yayımlanan bir dergi ve yıllık bir takvim yayınlanır, Özel Olimpiyatlar'a katılır, topluluk programları gerçekleştirir ve uluslararası işbirlikleri yapar. Gençlerimiz dans, tiyatro ve korolar gibi kültürel etkinlik gruplarında yer alır ve ödüller kazanır. Sunulan hizmetlerin sürekli iyileştirilmesi ve zihinsel engelli bireylerin toplumsal entegrasyonu ve rehabilitasyonu için yapılan tüm faaliyetlerin etkinliğinin artırılması amacıyla sürekli çaba sarf edilmektedir.

YURT EVLERİ

Büyük her belediyede, zihinsel engelli ve engelliliği olan kişiler için konaklama evlerinin bulunduğu kuruluşlar bulunmaktadır. Bunlar şu temellere dayanmaktadır: (a) Her bireyin, becerilerini ve yeteneklerini mümkün olan en yüksek düzeyde geliştirebileceği, bağımsız ve aktif bir şekilde sosyal ve fiziksel çevresinde yaşayabileceği onurlu bir destekli yaşam ortamına sahip olma hakkı; (b) Devletin, engelli bireylerin bu imkâna sahip olmalarını sağlaması yükümlülüğü.

Bu kuruluşlar, engelli bireylerin uzun süreli ve yaşam boyu ikamet etme perspektifinde, marjinalleşme ya da kurumsallaşma vakalarını önlemeye katkı sağlamaktadır. Yurt evlerinin işletilmesi, topluma açık olup, bir aile ortamını andırmaktadır.

Elepap – Yunan Engelli Çocukları Koruma ve Rehabilitasyon Derneği

<https://elepap.gr/gnorise-mas/parartimata/parartima-agriniou/>

ELEPAP, çocuklarda motor ve nörogelişimsel sorunlar üzerinden tedavi ve

rehabilitasyon ihtiyaclarını, bütünsel bir yaklaşım ile karşılayan, kâr amacı gütmeyen hayır kuruluştur.

ELEPAP, Özel Hukuk Kişiliği (N.P.I.D.) olup, Sağlık Bakanlığı tarafından denetlenmektedir. Yerel Yönlendirme Komitesi tarafından yönetilmekte olup, üyelerinin tamamı gönüllülerden oluşmaktadır. ELEPAP, bilimsel, idari, yardımcı personel ve doktorlardan oluşmaktadır. ELEPAP, aşağıdaki durumlar gibi vakaları hizmete sunmaktadır: doğum öncesi dönemde doğmuş çocuklar, kas distrofisi, çeşitli sendromlar, gecikmiş zihinsel gelişim, hipotoni, hipertoni, serebral palsi, yürüyüş ve hareket bozuklukları, öğrenme güçlükleri, nörolojik sorunlar, konuşma, öğrenme, yutma bozuklukları vb.

Gönüllü doktorlar, pediatrik ortopedist, pediatrik nörolog, pediatrik kardiyolog, pediatrik diş hekimi, pediatrik oftalmolog, pediatrik kulak burun boğaz uzmanı, dermatolog gibi tıbbi tanılama hizmetleri sunmaktadır.

ELEPAP, engelli çocuklar ve ailelerine özveri, sevgi ve sabırla hizmet eder, amaçları, çocukların potansiyellerini maksimize etmek için bireysel tedavi ve özel programlarla yardımcı olmaktır. Çocuklar ve aileleri, sorunlarıyla başa çıkmalarında ve topluma daha kolay entegrasyon sağlamalarında gereken desteği bulmuşlardır.

Gündüz Merkezi "Iliactida"

Engelli bireylerin kimlik tespiti ve kaydı ile eğitim ve mesleki eğitimini sağlamak ve bunları iş gücü piyasası ile buluşturmak. Üyeler arasında dayanışma duyguları geliştirilmesi ve engelli bireylerin haklarının kazanılması için ortak mücadele. Engelli bireylerin, işte, ailede ve toplumda haklarının kazanılması için mücadele.

Ruhsal, sosyal ve kültürel yaşam koşullarının iyileştirilmesi. Çalışmaların yapılması, araştırmaların gerçekleştirilmesi, seminerler, atölye çalışmaları, konferanslar düzenlenmesi, yazılı ve elektronik basının yayımlanması ve derneğin amaçlarıyla ilgili diğer tüm faaliyetlerin yapılması.

Engelli bireylerin eğitim ve rehabilitasyonunu sağlamak amacıyla barınma atölyelerinin kurulması, engelli bireyler ve ailelerine yönelik bir danışmanlık merkezi oluşturulması, kültürel kulüp işletilmesi ve genel olarak derneğin amaçlarıyla uyumlu altyapıların oluşturulması. Merkezin amacı, engelli bireylerin yaratıcı istihdam yoluyla güçlendirilmesi ve yeteneklerinin en bağımsız ve otonom şekilde kullanılmasını sağlamaktır. Ayrıca, engelli bireylerin ve ailelerinin psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması, eğlence ihtiyaçlarının karşılanması, engelli bireylerin sosyal yaşama katılmalarının teşvik edilmesi ve haklarını talep etmeleri için teşvik edilmesi sağlanır.

Engelli bireylerin, Sosyal Yardım, Sosyal Güvenlik, Hastaneler (psikiyatrist ve diğer uzmanlıklara yönlendirme), K.E.K.Y.K.A.M.E.A. (fizyoterapiye yönlendirme), OAED, Çalışma Merkezi (Sosyal Turizm) vb. hizmetlerden yararlanmasına yönelik kolaylaştırma sağlanır.

Engelli bireylerin diğer kuruluşlara yönlendirilmesi, Mesleki Eğitim için yönlendirmeler yapılır. Engelli bireylerin bakımını sağlamak için ailelerine rehberlik edilir.

Özel İhtiyaçları Olan Bireyler için Yaratıcılık Merkezi (Kamu Hizmeti)

Özel ihtiyaçları olan çocuklar için yaratıcı istihdam sağlayan kamuya ait bir tesistir. Bu merkez, çocukların kendilerini ifade etmeleri ve eğlenmeleri için programlar düzenler, konuşma çalışmaları, sosyal becerilerinin geliştirilmesi, spor ve beden eğitimi faaliyetleri ile destek verir. Ayrıca, ön-profesyonel eğitim ve eğitim programlarına katılımı teşvik etmek ve aile üyelerine yönelik destekleyici hizmetler sunmak amacıyla faaliyet gösterir.

Bunlardan bir örnek, Etoloakarnania Bölgesel Birliği'ne bağlı "Apostolos Loukas" Engelliler Derneği'dir. Bu dernek, engelli bireyler, engelli bireylerin aileleri, bilim insanları ve gönüllülerden oluşmaktadır. Derneğin amacı, Etoloakarnania Bölgesi'ndeki engelli bireylerin ve ailelerinin yaşam koşullarını iyileştirmektir. Derneğin ana hedefi, engelli bireylerin sosyal entegrasyonunu sağlamak ve toplum tarafından kabul edilmelerini teşvik etmektir, çünkü engelliler, savunmasız nüfus gruplarına dahil olan bireylerdir.

KEFIAP

Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Merkezi (KEFIAP), kas, sinir, dolaşım, solunum, kas-iskelet ve dolaşım hastalıklarıyla ilgili iç ve dış hastalara, her yaşta hareketlilik ya da zihinsel sorunları olan bireylere sağlık ve hastane hizmetleri sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, erken tanı, psikolojik, sosyal ve danışmanlık desteği, engelli bireyler ve aileleri için bilgilendirme, mesleki eğitim, fonksiyonel rehabilitasyon ve toplum içine entegrasyon desteği sağlamaktadır. Yerel sosyal bakım hizmetleriyle işbirliği yaparak, rehabilitasyon hizmetlerini güçlendirmek amacıyla, bakım kalitesinin yanı sıra tanı ve tedavi teknikleri, yeni teknolojiler, araştırma ve eğitim alanlarında en modern hizmetleri uygulamaktadır.

Organik ve fonksiyonel yetersizlikleri olan hastaların, doğuştan ya da sonradan edinilen durumlar sonucu veya sinir, kas-iskelet, kardiyolojik-solunum, ürojenital ya da çok sistemli bir sistemin yaralanması sonrasında hastaneye yatışı yapılmaktadır. Tanı ve tedavi teknikleri, erken ve subakut evrelerden iyileşme ve sosyal entegrasyona kadar uygulanmaktadır. Engelli bireyin iyileşme sürecini yönlendirmek, fonksiyonel yeteneklerini artırmak, uygun yardımcı teknolojilerle fonksiyonel özerklik kazandırmak ve aile ve profesyonel entegrasyonuna yardımcı olmak amacıyla gerekli tüm tıbbi ve sosyal hizmetler sağlanmaktadır.

Diğer Günlük Merkezler (K.Δ.H.Φ.)

KDEF, engelli bireylere ve özel eğitim ihtiyaçları olan kişilere günlük olarak hizmet vermektedir. Sabah ve/veya öğleden sonra saatlerinde yapılandırılmış bir program sunmaktadır. CDE'ler ve MED'ler, kişilere daha iyi bir yaşam kalitesi ve daha fazla özerklik sağlamak amacıyla yeni beceriler edinme çerçevesi sunmayı amaçlamaktadır. Geçerli mevzuat ve Sağlık Hizmetleri ile İlgili Birleştirilmiş Yönetmelik (Hükümet Resmi Gazetesi 3054/18-11-2012) uyarınca, KDHF-ME'ler engelli bireylerin ihtiyaçlarını mümkün olduğunca geniş bir şekilde karşılamaya çalışmaktadır. Ancak, bu yapılar zorunlu eğitim yapıları değildir.

Özel okulların yanı sıra, KDAP-MES ve KDIF-MES'ler engelli bireyler tarafından katılan yapılardır ve kurumlaşmayı önlemeyi ve aileyi desteklemeyi amaçlar. Ülke genelinde, bu yapılar, eğitim/psiko-sosyal yapılar olmayan ve Eğitim Bakanlığı'nın sorumlulukları dışında kalan tek yapıdır.

Sosyal Hizmetler Kullanım Sırası

Ebeveyn veya vasinin başvurusu üzerine süreç başlar. İlgili komite, gerekli destekleyici belgeleri inceleyerek, bir doktor, sosyal hizmet uzmanı ve psikolog yardımıyla, yararlanıcıyı hizmet alacağı yapıya dahil eder.

Engelli Bireylerin İhtiyaçlarına Uygun Modeller, Yaklaşımlar ve Uygulamalar Birçok eğitim metodolojisi ve iyi uygulama örnekleri sunulabilir. **Paralel Destek:**

Paralel destek, engelli bireylerin veya özel eğitim ihtiyaçları olan kişilerin, resmi anaokulu eğitimleri içinde yanlarında bulunan destek kişileri için kullanılan bir terimdir. Paralel destek, eğitim sürecinde destekleyici ve dahil edici bir kurum olarak sağlanmaktadır, bir koruyucu kurum olarak değil. Paralel destek sağlanan kişiler, öğrencinin özel eğitim ve günlük ihtiyaçlarına doğrudan uygun olmalı ve okul bağlamında öğrenciyi kapsamlı bir şekilde desteklemek için uygun şekilde nitelikli olmalıdır (Örneğin: özel eğitimciler, konuşma ve dil terapistleri, iş terapistleri, psikologlar, öğretmenler vb.)

Kişisel Asistan:

Engelli bireyler için kişisel asistan programı, yaşam kalitesini artırmaya yönelik bir araç olarak kurulmuştur. Kişisel asistan, engelli bireylerin bireysel ihtiyaçları ve tercihlerine göre, günlük aktivitelerini kolaylaştırmaya, bağımsız yaşamlarını artırmaya, topluma eşit katılım sağlamaya ve marjinalleşmeyi ve kurumlaşmayı önlemeye yardımcı olur. Kişisel asistan hizmetinden yararlanan bireyler, engellilik türü ve ikamet yerlerinden bağımsız olarak engelli bireylerdir. Ancak, sınırlı bütçe nedeniyle her ihtiyacı olan kişiye bu hizmet verilememektedir.

Özel Girişimler:

Bankalar, engelli bireylere yönelik teknolojik yenilik uygulamaları ve destekler sunmaktadır. Örneğin, Piraeus Bank: [link](#)
Denize erişim rampaları: Birçok özel ve kamu ortaklığı, denize erişimi sağlamak için özel rampalar tasarlamak ve geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Atina Ekonomi ve İşletme Üniversitesi: Girişimcilik merkezi ile işbirliği yaparak, her yıl genç girişimciler için yarışmalar düzenlemektedir. 2023 yılında, Atina Havaalanı'nda görme engelli bireyler için navigasyon desteği sunan projeler tanıtılmıştır. [link](#)

Engelli Bireyler İçin Sosyal Hizmetlerdeki Problemler ve Yenilikçi Araçlar ve Çalışma Modelleri

Genel olarak, engelli bireylerin kamu alanlarına, kamu binalarına ve ulaşım araçlarına erişememesi, çalışma ortamlarında ayrımcılık, sosyal yardımlar ve engelli maaşlarının

kısıtlanması, çocukların okul eğitimine entegrasyonunun engellenmesi gibi problemler yaşanmaktadır. Sosyal hizmetler, engelli bireylere erişim sağlamak amacıyla yapılandırılmaktadır. Asansörlerin varlığı, giriş boyutları gibi unsurlar mevcuttur ancak engelli bireylerle ilgili personel eğitimleri yapılmamaktadır. Braille yazı işaretleri bulunmamaktadır.

Mevcut mevzuat, engelliler için sosyal hizmetlere erişimi düzenlemektedir; katılımcı ülkelerde uygulanan politikalar:

Türkiye’de, engellilere yönelik sosyal hizmetler Anayasa, kanunlar, yönetmelikler ve protokollerle düzenlenmektedir. Öncelikle, Anayasa'da yer alan "hukuk önünde eşitlik" ilkesinin ek fıkrası çerçevesinde, engelli bireylerin sosyal ve ekonomik hakları, çalışma hakları ve sosyal güvenlik hakları güvence altına alınmıştır. "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi görüş, felsefi inanç, din ve mezhep veya benzeri hiçbir nedenle ayırım gözetmeksizin hukukun önünde eşittir." (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 10)

Çocuklar, yaşlılar, dul ve yetimler, engelliler ve gazilerle ilgili alınan önlemler de uygulanmaktadır.

Uluslararası mevzuat açısından, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi önemlidir. Türkiye, Sözleşme'yi onaylayan ülkelerden biridir. Sözleşmenin amacı, engelli bireylerin tüm insan hakları ve temel özgürlüklerin tam ve eşit bir şekilde kullanılmasını teşvik etmek, korumak ve garanti altına almak, onların onurlu bir şekilde yaşamalarını sağlamaktır. Sözleşme, engelli bireylerin sosyal yaşamın tüm alanlarında, istihdam, adalet, eğitim hakkı, ulaşım ve sağlık hizmetlerine erişim dahil olmak üzere ayrımcılıkla mücadele edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Sözleşme, devletlerin sağlık, istihdam, eğitim ve sosyal hizmetler alanlarında kapsamlı bir eğitim ve rehabilitasyon hizmeti sunmalarını ve mevcut hizmetleri güçlendirmelerini ve genişletmelerini talep etmektedir. Ayrıca, kamu alanlarının engelli bireylerin erişimine uygun hale getirilmesi ve bilgi ile iletişim altyapısının iyileştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu hizmetlerin gerçekleştirilmesi için uluslararası işbirliğinin önemi de vurgulanmaktadır.

Bunun yanı sıra, 01.07.2005 tarihinde kabul edilen Engelliler Kanunu, Sözleşme ile uyumlu hedefler ve ilkeler taşımaktadır.

2030 Engelli Erişilebilir Vizyon Belgesi - Ulusal Engelli Hakları Eylem Planı (2023-2025): Bu eylem planı, 8 politika alanına dayalı 8 hedef, 31 alt hedef ve 107 eylem alanı belirlemektedir.

Bu politika alanları şunlardır:

- "Kapsayıcı ve erişilebilir toplum"
- "Hakların korunması ve adalet"
- "Sağlık ve esenlik"
- "Kapsayıcı eğitim"
- "Ekonomik güvenlik"
- "Bağımsız yaşam"
- "Afetler ve insani acil durumlar"
- "Uygulama ve izleme"

4857 Sayılı İş Kanunu, engelli bireylerin istihdam hakkını güvence altına almaktadır. Bu kanunun 30. Maddesi'ne göre, özel sektördeki işverenler, engelli bireyler için %3 iş ayırmak zorundadır.

Kamu sektöründe ise bu oran %4, mahkumlar için ise %2'dir. Bu oran, toplam çalışan sayısına göre hesaplanmaktadır. İşler, engelli bireylerin profesyonel, fiziksel ve zihinsel durumlarına uygun olmalıdır. İşverenler, engelli bireylerin çalışmalarını kolaylaştıracak şekilde işyerlerini düzenlemek, çalışanın sağlığını koruyacak gerekli tedbirleri almak, işlerine ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirme fırsatı sağlamak ve iş süreci için gerekli araç ve gereçleri temin etmekle yükümlüdür.

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, ailelere, çocuklara, engellilere, yaşlılara ve korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan diğer kişilere sunulan sosyal hizmetlerin ilkelerini ve prosedürlerini düzenlemektedir. Kanun, "engelli kişi" ve "bakıma muhtaç engelli kişi" tanımlarını yapmaktadır. "Engelli kişi", doğuştan ya da sonradan geçirdiği hastalık ya da kaza sonucu fiziksel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yetilerini kısmen ya da tamamen kaybederek normal bir yaşam sürdüremeyen ve koruma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi ifade eder. "Bakıma muhtaç engelli kişi", engellilik sınıflandırmasına göre resmi sağlık komisyonu raporu ile ağır engelli olarak tespit edilen ve günlük yaşam faaliyetlerini önemli ölçüde yerine getiremeyen, dolayısıyla başka bir kişinin yardımı ve bakımına ihtiyaç duyan kişiyi ifade eder. Kanuna dayanarak, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, engelli bireylere şu hizmetleri sunmaktadır: engelli kimlik kartı, evde bakım, kurumsal bakım.

2022 Sayılı Kanun çerçevesinde, 65 yaş ve üzerindeki ihtiyaç sahipleri, güçsüzler ve yetimler ile engelli ve bağımlı Türk vatandaşlarına aylık maaş ödemesi yapılmaktadır. Engelli olduğuna dair sağlık kurulu raporu ile (en az %40 engellilik oranı) başvuran engelli bireylere, yaşamlarını başkalarının yardımı olmadan sürdüremeyenlere ödeme yapılmaktadır.

İhtiyaç değerlendirmesi, hane halkındaki tüm bireylerin gelir, mal varlığı ve giderleri ile bakım yükümlülüğü dikkate alınarak yapılmaktadır. Hane halkındaki kişi başına düşen ortalama aylık gelir, asgari ücretin üçte birinden az olmalıdır. Engelli aylığı başvuruları, ilgili kişinin ikamet ettiği il ya da ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na yapılmaktadır.

Engelli Kimlik Kartı Verilmesi ve Ulusal Engelli Veri Sistemi Kurulması Yönetmeliği çerçevesinde, engelli bireylerin çeşitli haklardan ve hizmetlerden yararlanabilmesi için engelli kimlik kartları verilmektedir. Engelli kimlik kartı almak için engelli kişi, sağlık kurulu raporu ile %40 engelli olduğunu belgelemek zorundadır. Hafif ÖGV (40-49), Orta ÖGV (50-59), Ağır ÖGV-“Özel İhtiyaç Gereksinimi” (60-69), Çok Ağır ÖGV (70-79), Önemli Özel Gereksinim (80-89), Özel Durum Gereksinimi (90-99) gibi derecelendirmelerin yer aldığı sağlık kurulu raporunda belirtilen gerekliliklere göre başvuru yapılmaktadır.

Kimlik kartı başvuruları, kişinin ikamet ettiği Sosyal Hizmetler Merkezi Müdürlüğü'ne yapılmaktadır.

Evde Bakım Aylığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sunulan en önemli toplum temelli bakım hizmeti modellerinden biridir. Evde bakım hizmetlerinin uygulanması, değerlendirilmesi, ödemeleri ve diğer işlemleri hakkında prosedürler ve ilkeler, Evde Bakım Aylığı Yönetmeliği ile belirlenmektedir.

Engellilik sağlık kurulunun raporunda, "ağır engelli / tamamen bağımlı" durumu kısmında, %50 ve üzeri engellilik oranının belirtilmesi gerektiği belirtilmiştir ve bu rapor, komite raporu veren hastanelerden alınmalıdır. Herhangi bir isim veya unvan altında tüm gelir türlerinin toplamına dayanarak, hane başına ortalama aylık gelir, asgari ücretin net miktarının 2/3'ünden daha az olmalıdır.

- Engellilere Yönelik Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik (03.09.2010 tarihli) engelli bireyler için yaşam gereksinimlerini yerine getiremeyen engellilerin tespit, muayene, bakım ve rehabilitasyon hizmetleri, engelliler ve ailelerine yönelik danışmanlık hizmetlerinin, bu hizmetlerin niteliği ve işleyişi, personelin görev ve sorumlulukları ile ilgili usul ve esasları belirlemektedir. Yönetmelik, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurumlarda, ikametli bakım, gündüzlü veya yatılı ve gündüzlü hizmetler sunan bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde bakım, rehabilitasyon ve aile danışmanlığı hizmetleri ile ilgili iş ve işlemleri kapsamaktadır. Bakım ve rehabilitasyon merkezleri, normal yaşam gereksinimlerini yerine getiremeyen kişilerin fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplumda kendi başlarına yaşamalarını sağlayacak beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlar için sürekli bakım sağlamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kurumları olarak tanımlanmaktadır. Bu merkezler, engellilerin bakım ve rehabilitasyonu için engel durumları dikkate alınarak uygun şekilde düzenlenmiş olup; yönetim ve uzmanlık personeli birimleri, bireysel çalışma odaları, grup çalışma odaları, yatakhaneler, mutfak, uygulama mutfak, yemek salonu, bilgisayar odası, çok amaçlı salon, eğlence ve oyun salonu, fizyoterapi salonu, günlük yaşam birimi, meslek ve üretim atölyeleri, görüşme odası, aile eğitimi salonu, arşiv, spor salonu, bağımsız yaşam birimleri, misafir veya görüşme odası, çamaşırhane, banyo, tuvalet, infirmeri, ilk kabul ve gözlem odası, sakinleştirme ve kontrol odası, depo, teknisyen odaları, berber, terzi, depo ve diğer gerekli bölümler bulunmaktadır. Merkezlerde engelli bireylerden hizmet ücreti alınmaz, ancak engelli bireylerin bakımını üstlenen kişilerden nafaka talep edilmektedir.
- Engelliler İçin Özel Bakım Merkezlerine Dair Yönetmelik (04.11.2016 tarihli) Bu Yönetmeliğin amacı, doğal kişiler ve özel tüzel kişiler tarafından açılacak engelli bireyler için özel bakım merkezlerinin açılma izinleri, çalışma şartları, personel standartları, denetimler, yaptırımlar, bakım hizmetlerinin kapsamı, başvuru, inceleme, kabul, ücret belirleme ve ödemelerle ilgili usul ve esasları belirlemektir.

Ülkenizde mevcut olan sosyal hizmet türleri örneğin; engelliler için gündüz bakım merkezleri, yardımcı destek, engelli bireylerin 7/24 kaldığı konaklama hizmetleri vb.;

- Resmi Konaklama ve Rehabilitasyon Merkezleri: Bunlar, engelli bireylerin yaş, cinsiyet ve engellilik durumlarına göre yerleştirildikleri ve bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin sunulduğu merkezlerdir.
- Engelli Yaşam Merkezleri: Engelli bireyler, engellilik durumlarına, yaşlarına ve cinsiyetlerine göre 7/24 yaşam merkezlerinde kalırlar. Bunlar, zihinsel hastalıkları olan bireylerin kaldığı merkezler veya zihinsel engelli bireylerin kaldığı merkezlerdir. Bazı merkezler, engellilik türlerine göre ayrılırken, bazıları karışık engelli türlerine hizmet verir. Bu merkezler, engelli bireylerin bireysel ve grup atölye odalarıyla desteklendiği ve psikomotor becerilerini geliştirmelerine ve sosyalizasyonlarını sağlamalarına yardımcı olan merkezlerdir. Ayrıca, bu merkezlerdeki sağlık hizmetleri, engelli bireylerin özel sağlık ihtiyaçlarını karşılamakta ve psikolojik bozukluklarının takibini yapmaktadır. Sosyal hizmetler, psikolojik iyilik haline odaklanmaktadır. Burada kalan bireylerin rehabilitasyonu için düzenli olarak psikososyal faaliyetler planlanmaktadır. Engelli bireylerin kültürel yaşama, rekreasyon, boş zaman ve spor etkinliklerine katılımlarını sağlayarak toplumsal katılımlarını hedeflemektedir.
- Gündüz Bakım Merkezleri - Bu, engelli bireylerin, ailelerinin günlük yaşamda kendilerine zaman ayırabilmesi ve sosyal hayata katılabilmesi için, engelli bireylerin aileleriyle birlikte bakımının sağlanabilmesi amacıyla sunulan tam zamanlı veya yarı zamanlı gündüz hizmeti modelidir. Gündüz bakım merkezlerinde, engelli bireylerin öz bakım ihtiyaçlarını karşılamadan yanı sıra, sosyal yaşama katılımlarını sağlamak amacıyla eğitim, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler yapılmaktadır. Gündüz bakım merkezlerinden bakım hizmeti almak için engelli bireyin engellilik sağlık kurulunun raporu gereklidir. Gündüz bakım merkezlerinden bakım hizmeti almak için başvurular, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, Sosyal Hizmetler Merkezi veya doğrudan Gündüz Bakım Merkezlerine yapılabilir.
- Toplum Destekli Hizmetler (umut evleri): Resmi bakım merkezlerinde bakım hizmeti alan engelli bireylerin sosyal hayata katılımını sağlamak amacıyla, engelli bireylerin hizmet aldığı merkezlerin ek birimleri olan "Umut Evi" denilen evlerde hizmete sunulan ek birimlerdir. Bu birimler, merkezlerin profesyonel personelinin olumlu raporları doğrultusunda engelli bireylerin aktif katılımlarını sağlamak amacıyla yerleştirildikleri evler olup, engelli bireylerin toplumla aktif katılımını sağlamayı amaçlamaktadır.
- Geçici Misafir Bakım Hizmetleri: Engelli bireylerin aileleriyle birlikte yaşayan bireylerin, yıl içinde çeşitli nedenlerle engelli bireylerinden geçici olarak ayrılmaları durumunda, bakım merkezlerinde geçici olarak kalabilmelerine olanak tanır.
- Evde Bakım: Bu tür sosyal hizmetler, engelli bireylerin evlerinde bakım hizmeti alarak yaşamalarını sağlamak için bakım ücreti desteği sunmaktadır.
- Özel Bakım Merkezleri: Bakıma ihtiyacı olan engelli bireyler, gerçek kişiler veya özel tüzel kişiler tarafından açılan ve Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerince denetlenen özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti alabilirler.

- Özel Eğitim Kurumları: Özel eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, bu alanda eğitimli uzmanlar tarafından özel gereksinimi olan bireylere verilen eğitimidir.

Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Prosedürü

Bir kişinin sosyal hizmetlerden yararlanabilmesi için başvurması gereken hizmet birimleri şunlardır:

Başvuru sahibinin güncel bir Engelli Sağlık Kurulu Raporu sunması gerekmektedir. Eğer rapor güncel değilse, tam teşekküllü bir devlet hastanesine veya bir üniversite araştırma hastanesine yönlendirilerek yenilenmesi sağlanır.

Eğer rapor güncelse, engellilik oranı incelenir. Engellilik oranı %40 ve üzeri olan kişilerin başvuruları kabul edilir. Başvuru için aşağıdaki belgeler gereklidir:

- 2 adet vesikalık fotoğraf
- Kimlik fotokopisi
- Engelli bireyin doldurduğu, ofisimiz tarafından sağlanan başvuru formu

Eğer engelli birey 18 yaşından küçükse, sağlık kurulu raporunda "Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Yönetmeliği"ne uygun olarak aşağıdaki ifadelerden birinin yer alması gerekmektedir:

- Hafif Düzeyde ÖGV Özel Gereksinim (40-49)
- Orta Düzeyde ÖGV (50-59)
- İleri Düzeyde ÖGV (60-69)
- Çok İleri Düzeyde ÖGV (70-79)
- Açıkça Özel Gereksinimi Vardır (80-89)
- Özel Koşul Gereksinimi Vardır (90-99)

Başvuruda, sağlık kurulu raporunun aslı veya "aslı gibidir" onaylı bir kopyası sunulmalıdır.

Eğer başvuran kişi yeni Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartı'na sahipse, e-Devlet sistemi üzerinden başvuru yapabilir ve Sosyal Hizmet Merkezi'ne gitmesine gerek kalmaz.

Hem çevrim içi hem de yüz yüze başvurular için, engelli kimlik kartı başvurunun ardından 7-10 gün içinde Sosyal Hizmet Merkezi'nden teslim alınabilir.

Engellilik oranı %40 ve üzeri olan (özellikle 2019 öncesinde düzenlenen sağlık raporlarını güncelleyen) vatandaşlar e-Devlet üzerinden başvuru yaparsa, kimlik kartları MERNİS'te kayıtlı adreslerine veya başvuru sırasında beyan edilen adrese taahhütlü posta ile gönderilir.

Evde Bakım Yardımı Başvurusu

Engelli birey ve yakını, Sosyal Hizmet Merkezi'ne başvurarak Evde Bakım Yardımı talebinde bulunabilir.

Evde Bakım Yardımı, engelli bireylerin aileleri ile birlikte yaşarken bakım ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal hayata katılımlarının sağlanması ve yaşam alanlarından ayrılmadan desteklenmeleri amacıyla Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri tarafından sağlanan bir destektir.

Başvurular, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne veya ikamet edilen yerde bulunan Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü'ne yapılmalıdır.

Başvuru için gerekli koşullar şunlardır:

- Başvuranın tam teşekküllü bir devlet hastanesinden veya üniversite araştırma hastanesinden alınmış güncel bir Engelli Sağlık Kurulu Raporu bulunmalıdır.
- 18 yaş üzeri engelliler için sağlık kurulu raporunda "tam bağımlıdır" ifadesinin yer alması gerekmektedir.
- 18 yaş altı engelliler için raporda "Çok İleri Düzeyde Özel Gereksinimi Vardır", "Açıkça Özel Gereksinimi Vardır" veya "Özel Koşul Gereksinimi Vardır" ifadelerinden biri bulunmalıdır.
- Hane içindeki kişi başına düşen ortalama aylık gelirin, net asgari ücretin 2/3'ünden az olması gerekmektedir.

Gerekli belgeler tamamlandıktan sonra haneye bir ziyaret gerçekleştirilir.

Gerekli Belgeler:

1. Engelli Sağlık Kurulu Raporunun fotokopisi (Başvuru sırasında aslı da ibraz edilmelidir).
2. İkamet edilen ilçenin belediyesinden alınacak Tapu Kaydı Sorgulama belgesi (Evde yaşayan 16 yaş ve üzeri herkes için).
3. Engelli birey öğrenci ise okul/rehabilitasyon merkezinden öğrenci belgesi.
4. Engelli bireyin 1 adet fotoğrafı.
5. Engelli bireyin ve bakımını üstlenecek kişinin kimlik fotokopileri.
6. Son 6 aya ait SGK hizmet dökümü (SGK veya e-Devlet üzerinden alınabilir).
7. Son 6 aya ait emekli maaşı dökümü (SGK, e-Devlet veya banka hesabından alınabilir).
8. Son 3 aya ait engelli maaşı dökümü (Kaymakamlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan alınabilir).
9. Geçici gelir belgesi (Muhasebeden temin edilir).
10. Ev veya işyeri için kira sözleşmesi (varsa).

Ev ziyareti sonrasında değerlendirme komisyonu, engelli bireyin kendi başına hayatını sürdüremeyeceğini belirlerse evde bakım yardımı başlatılır.

Hizmet başladıktan sonra yılda en az iki kez rutin kontroller yapılır. Ayrıca şu durumlarda dosya incelemesi gerçekleştirilir:

- Engelli bireyin vefatı
- Adres değişikliği
- Hane halkından birinin taşınması
- İşe girme veya işten ayrılma
- Hane gelirindeki değişiklikler
- Sağlık raporunun süresinin dolması veya içeriğinin değişmesi

Koşullar değiştiğinde hizmet sona erebilir veya devam ettirilebilir.

Kurum Bakımı Başvurusu

Engelli birey veya yakını, Sosyal Hizmet Merkezi'ne başvurarak **Engelli Bireyler İçin Kurum Bakımı** talebinde bulunabilir.

Bakıma Muhtaç Engelliler İçin Kurum Bakımı, fiziksel, zihinsel veya ruhsal engeli nedeniyle günlük yaşam aktivitelerini yerine getiremeyen bireylere yönelik verilen kişisel bakım ve psikososyal destek hizmetlerini kapsar.

Öncelikli hedef, engelli bireylerin aileleriyle birlikte sevgi ve ilgi göreceği bir ortamda yaşamasını sağlamaktır. Bu mümkün olmadığında ise kurumsal bakım hizmetlerinden faydalandırılır.

A) Resmi Bakımevi ve Rehabilitasyon Merkezleri / Engelsiz Yaşam Merkezleri

- Fiziksel, zihinsel veya ruhsal engeli nedeniyle günlük yaşam aktivitelerini yerine getiremeyen engelli bireylere ücretsiz bakım hizmeti sunulur.
- Bu merkezlerde bakım hizmetlerinin yanı sıra rehabilitasyon hizmetleri de sağlanır.
- Başvuru için Engelli Sağlık Kurulu Raporu gereklidir.
- Başvurular, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine, Sosyal Hizmet Merkezlerine veya doğrudan Bakımevi ve Rehabilitasyon Merkezlerine yapılabilir.

B) Özel Bakım Merkezleri

Bakıma ihtiyacı olan engelli bireyler, gerçek kişiler veya özel tüzel kişiler tarafından açılan ve il müdürlükleri tarafından denetlenen özel bakım merkezlerinden de hizmet alabilir.

Başvurular, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine, Sosyal Hizmet Merkezlerine veya doğrudan Özel Bakım Merkezlerine yapılabilir.

Sosyal Hizmet Merkezi Başvuru Süreci

- **Engelli Sağlık Kurulu Raporu** %40 ve üzeri olan her engelli birey için kurumsal bakım değerlendirmesi yapılır.
- On sekiz yaşından küçük olup bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde sürekli bakım altına alınacak bireyler için, eğer vesayet altında değillerse "**koruma altına alınarak bakım merkezine yerleştirilmesi**" yönünde mahkeme kararı gereklidir. Eğer velayet altında değillerse "**vesayet altına alınması ve vasi atanması**" yönünde mahkeme kararı gereklidir.
- On sekiz yaşından büyük olup **akıl hastalığı veya zihinsel yetersizlik nedeniyle kendi işlerini yapamayan, sürekli korunma ve bakıma muhtaç olan veya başkalarının güvenliği için tehdit oluşturan** bireyler için, eğer vesayet altında değillerse "**kısıtlama ve bakım merkezine yerleştirilmesi**" yönünde mahkeme kararı gereklidir. Eğer velayet altında değillerse "**vesayet altına alınması ve vasi atanması**" yönünde mahkeme kararı gereklidir.

Gerekli Belgeler:

1. **Engelli Sağlık Kurulu Raporu** (En az %40 engellilik oranı)
2. **Kurumsal bakım talep dilekçesi**
3. **Vesayet kararı**
4. **Yetkilendirme İzin Belgesi**
5. **Gelir Beyanı**
6. **Son 6 aya ait hizmet dökümü (4A)**
7. **Kimlik fotokopisi** (Engelli bireyin ve varsa vasisinin)
8. **Vesikalık fotoğraf**

Engelli birey veya vasisi gerekli belgeleri tamamladıktan sonra **sosyal inceleme** gerçekleştirilir. Engelli bireyin yaşına, cinsiyetine ve engel durumuna uygun bir kuruma yerleştirilmesini belirten **Sosyal İnceleme Raporu, Engelli Bireyler İçin Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği** veya **Resmi Bakımevi ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği** kapsamında hazırlanarak işlemlerin tamamlanması için **Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne** üst yazı ile iletilir.

Sağlık raporunda "**tam bağımlı**" veya "**ağır engelli**" olduğu belirtilen, hane içindeki kişi başına düşen ortalama aylık geliri, net asgari ücretin **2/3'ünden az** olan ve özel bakım merkezlerinden hizmet alan engelli bireyler "**Bakanlık Tarafından Ücreti Karşılanan Engelliler**" statüsünde değerlendirilir.

Bu statüde merkeze yerleştirilen bireylerin **bakım ücreti ödemeleri, harçlıkları, giyim yardımları gibi tüm giderleri** Bakanlığımız tarafından karşılanır.

Engelli Bireylerin Acil Yerleştirme İşlemleri:

Bir engelli bireyi bakım merkezine acilen yerleştirirken veya yerleştirme işlemi için sosyal hizmet modeli belirlerken, engelli kişinin bakımını sağlayacak ailesi, yakınları

veya yasal temsilcileri bulunmuyor ve bu kişiler engelliye bakım sağlayamıyorsa, engelli birey ihmal ediliyorsa veya kötüye kullanılıyorsa:

- Eğer engelli bireyin bulunduğu şehirde, engelli kişinin engellilik durumu, yaşı ve cinsiyetine uygun hizmet sunabilecek bir resmi ya da özel bakım ve rehabilitasyon merkezi varsa ve merkezde yatak kapasitesi mevcutsa, engelli birey, Acil Valilik Onayı ile geçici olarak merkeze yerleştirilir. Engelli bireyin durumu acilen değerlendirilir ve nihai yerleştirme veya onaylı sosyal hizmet modeli için gerekli belgeler, o şehirdeki Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından hızla hazırlanır. Engelli bireye belirlenen hizmet modeline ilişkin prosedürler uygulanır. Belgelerin hazırlanması, en fazla 6 ay içinde tamamlanmalıdır (diğer kurumlardan kaynaklanan gecikmeler hariç).
- Eğer engelli bireyin bulunduğu şehirde, engelli bireyin engellilik durumu, yaşı ve cinsiyetine uygun resmi bir bakım ve rehabilitasyon merkezi veya özel bakım merkezi yoksa ya da mevcut merkezlerde yatak kapasitesi bulunmuyorsa, engelli bireyin durumu, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından hızla değerlendirilir. İlgili İl Müdürlükleri ile iletişime geçilir, en yakın şehirlerden başlanarak. Eğer engelli bireyin engellilik durumu, yaşı ve cinsiyetine uygun bir resmi bakım merkezi varsa, yerleştirme işlemi başlatılır.
- Belgeler tamamlandıktan sonra, engelli bireyin durumu, bakımın sağlandığı şehirdeki Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından yeniden değerlendirilir. Eğer engelli bireyin, resmi veya özel bir bakım merkezine yerleştirilmesinin uygun olduğuna karar verilirse, gerekli işlemler ilgili mevzuata göre yapılır.

Engelli ve bakım desteği ihtiyacı olan bireylerle ilgili bir rapor veya bildirim geldiğinde:

- Bireyler, Sosyal Hizmetler Merkezini telefonla arayarak, Bakanlığımızın ALO 183 hattına başvurarak, CİMER (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) üzerinden internetten bildirim yaparak, kurum e-posta adreslerine e-posta göndererek veya sözlü olarak (örneğin, mahalle muhtarının Sosyal Hizmetler Merkezi Müdürlüğüne engelli bir vatandaşla ilgili araştırma talebiyle başvurması) bildirimde bulunabilirler. Bildirim alındığında, sosyal hizmetler merkezi çalışanları tarafından hızlıca aksiyon alınır. Bildirilen adrese gidilerek durum değerlendirilir. Eğer engelli bireyin yukarıda belirtilen hizmetlerden biri için uygun olduğu belirlenirse, gerekli yönlendirmeler yapılır. Engelli bireyin veya yasal temsilcisinin talepleri alınır ve işlemler başlatılır ya da acil yerleştirme işlemi uygulanır.
- Eğer bildirim yanlış bulunur veya engelli birey sunulan hizmetlerden faydalanmak istemediğini belirtirse (örneğin, evden kurumsal bakıma gitmek istemediğini ifade ederse) veya engelli bireyin durumu, hizmetlerimizin kapsamına girmezse ve gerekli kriterlere uymazsa, diğer bakanlıklar, belediyeler, kaymakamlıklar veya sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan hizmetlerle ilgili bilgi ve yönlendirmeler yapılır. Ardından, durumu açıklayan kısa bir rapor hazırlanır ve dosya kapatılır.

Engelli Bireylerin Farklı İhtiyaçlarına Yönelik Modeller, Yaklaşımlar ve Uygulamalar

Türkiye Cumhuriyeti'nin engellilik politikası, insan hakları yaklaşımını temel alır. Bu kapsamda ana hedef, engelli bireylerin, çeşitliliğe ve sosyal katılıma saygı temelinde, eşit vatandaşlar olarak onurlu bir yaşam sürmelerini sağlamaktır.

Türkiye'deki engellilik politikası ve uygulamalarının rehber ilkeleri şunlardır:

- Ayrımcılıkla Mücadele
- Bağımsız Yaşam
- Erişilebilirlik
- Eşit Fırsatlar
- Tam Katılım
- Cinsiyet Eşitliği

Bu bağlamda, Türkiye'deki politika oluşturma ve hizmet sunumu, genel yönetimlerin ve yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları altında yürütülmektedir. Engelli bireyler için hak temelli ve kapsayıcı bir yaklaşım, politikaların ve programların hazırlanmasında ve hizmetlerin sunulmasında benimsenmektedir.

Sosyal katılım, engelli bireyler için sosyal politikaların ve hizmetlerin oluşturulması ve uygulanması açısından önemli bir kavramdır. Sosyal katılım, dışlanma riski altında olan kişilerin, ekonomik, sosyal ve kültürel hayata tam katılım gösterebilmeleri için gerekli fırsat ve kaynaklara erişmelerini sağlayan bir süreç olarak tanımlanır ve toplumda normal kabul edilen yaşam standardı ve refah seviyesine ulaşmalarını amaçlar. (<https://aile.gov.tr/media/100408/2-1-social-policy-indicator-consolidated-report.pdf>)

Sosyal katılım yaklaşımı, dezavantajlı kişilerin istihdam, sağlık, eğitim, adalet, konut, sosyal haklar ve diğer kamu hizmetlerine erişimini sağlayacak düzenlemeleri gerektirir. Bu bağlamda, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı gibi kurumlar farklı hizmet ve uygulamalara sahiptir. Sosyal katılım politikaları ve hak temelli yaklaşım doğrultusunda, engelli bireylerin farklı ihtiyaçları göz önünde bulundurularak sosyal hizmet modelleri uygulanmaktadır.

Sosyal Güvenlik ve İstihdam

4857 sayılı İş Kanunu'nun 30. maddesi gereği, özel sektörde elli veya daha fazla çalışanı bulunan işyerlerinde yüzde üç engelli işçi çalıştırma zorunluluğu, kamu sektöründe ise engelli işçi çalıştırma oranı yüzde dört olmalıdır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun Mart 2023 verilerine göre, Türkiye'de engelli iş gücüne katılım oranı erkeklerde %71,9, kadınlarda %35,4 ve toplamda %22,1'dir. (tüik) 2023 yılı Ocak-Aralık dönemi itibarıyla, İŞKUR engelli bireylerin istihdamına 35.177 kişiye yardımcı olmuştur. (<https://media.iskur.gov.tr/79380/12-aralik-2023-aylik-istatistik-bulteni.pdf>)

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 53. maddesi gereği, kurumlar ve kuruluşlar, personelinin %3'ünü engelli bireylerden seçmek zorundadır. 2002 yılı sonunda 5.777 engelli kamu çalışanının sayısı, 2022 Nisan itibarıyla 65.662'ye ulaşmıştır. Engelli kamu çalışanlarının %27'si kadın, %73'ü erkektir. Kamu kurumlarında çalışan engelli memurların %35'i lisans, %31'i lise, %20'si önlisans, %12'si ilkokul mezunu olup, sadece %2,5'i yüksek lisans ve doktora mezunudur.

Eğitimde Uygulamalar

Engelli bireyler, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi eğitim kurumlarında/okullarında veya özel eğitim ihtiyaçlarına uygun özel okullarda eğitim alabilmektedir. Ayrıca, engelli bireylere özel eğitim gereksinimlerine göre özel eğitim hizmetleri sunulmaktadır.

- Engellilik türlerine göre ayrı özel eğitim okullarında (görme, işitme, zihinsel engelliler için hastane ilkokulları, otizmli bireyler ve kronik hastalığı olanlar için),
- Genel eğitim okullarında özel eğitim sınıflarında,
- Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve genel eğitim kurumlarında entegrasyon eğitimi uygulanan sınıflarda (özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin, diğer tüm bireylerle etkileşimde bulunmalarını sağlamak için destek eğitim hizmetleri sunularak, özel eğitim sınıflarında ya da tam zamanlı olarak eğitim verilir).

Eğitimde eşit fırsatlar sağlamak amacıyla, özel eğitim ihtiyacı duyan çocukların okullara ücretsiz erişimi sağlanmaktadır. Ayrıca, üniversite sınavına girecek veya üniversitede eğitim alacak engelli öğrencilere bazı olanaklar da sunulmaktadır. Engelli öğrenciler için üniversite sınavına yönelik gerekli fiziksel düzenlemeler yapılmaktadır. Ortopedik ve görme engelli bireyler için sınav yerleri hazırlanır, görme engellilere ve düşük görme seviyesindeki öğrencilere ek olarak 30 dakika süre verilir ve sınav sorularını okuyacak ve cevaplarını yazacak uygun eğitim almış ve düzgün diksiyona sahip "refakatçi" ile sınav yapma imkânı sağlanır. Başarılı ve maddi desteğe ihtiyacı olan engelli öğrencilere, Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından öncelikli olarak burs kredisi, katkı kredisi ve yurt imkânları sağlanmaktadır.

Sağlık Hizmetleri

Engelli bireyler sağlık hizmeti alırken öncelikli olarak değerlendirilir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu çerçevesinde yayımlanan Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) ve Genel Sağlık Sigortası Uygulama Yönetmeliği'ne göre, yardımcı araçlar, medikal malzemeler, sarf malzemeleri, ortez-protez gibi malzemelerin ödemeleri SGK tarafından yapılmaktadır.

Evde Sağlık Hizmetleri, çeşitli sağlık sorunları nedeniyle evde sağlık hizmeti alma hakkına sahip bireyler için danışmanlık, muayene, testler, tedavi ve takip işlemlerini kapsar. Evde sağlık hizmeti almak isteyen hastalar veya aile üyeleri, Sağlık Bakanlığı'na ait 444 38 33 numaralı ulusal çağrı merkezi aracılığıyla başvuruda bulunabilirler.

Sosyal Yardımlar

- **Engellilik Aylığı:** Engellilik aylığı, 18 yaş ve üzeri engelli bireylere veya 18 yaş altı engelli yakınlarına, hiçbir sosyal güvenlik kurumuna (SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı) bağlı olmayan ve ilgili Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından ihtiyacı belgelendirilen engelli kişilere, her ay verilen bir yardımdır.
- **Kimlik Kartı:** Engelli kimlik kartı sahibi her engelli kişi, toplu taşımalarda ücretsiz seyahat hakkından faydalanabilir. Tüm kamu ve özel halk otobüsleri, deniz taşıma araçları ve TCDD'ye ait trenlerden ücretsiz yararlanabilirler. Müzeler ve arkeolojik alanlara, milli parklara, tabiat parklarına ve doğa koruma alanlarına giriş ücretsizdir. Ayrıca devlet tiyatrolarından da ücretsiz faydalanabilirler.
- **Evde Bakım Aylığı:** Evde Bakım Aylığı, 2006 yılında başlatılan ve engelli bireylerin, ailelerinden bakım alarak toplumla entegrasyonunu sağlayan, ailelerini çevrelerinden ayırmadan verilen önemli bir toplum temelli bakım hizmetidir.

Engelli Bakım Hizmetleri

- **Kurumsal Bakım Hizmetleri:** Kurumsal bakım hizmetleri, engelli bireylerin aile ortamında yaşamlarını sürdüremedikleri durumlarda sağlanır. Fiziksel, zihinsel ve psikolojik engeller nedeniyle günlük yaşamın tekrarlayan ihtiyaçlarını yerine getiremeyen engelli bireyler, gelir durumlarına bakılmaksızın bu merkezlerden ücretsiz bakım hizmeti alabilirler. Bakım hizmetlerine ek olarak, Rehabilitasyon hizmetleri de sunulmaktadır.
- **Gündüz Bakım Merkezleri:** Engelli bireylerin, aileleriyle birlikte çevrelerinden ayrılmadan bakımlarının sağlanması amacıyla sunulan tam zamanlı ya da yarı zamanlı bir hizmet modelidir. Gündüz bakım merkezlerinde, engelli bireylerin öz bakım ihtiyaçlarının karşılanması yanı sıra sosyal yaşama katılımlarını sağlamak için eğitimsel, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler yapılmaktadır.
- **Umudun Evleri:** Engelli bireylerin topluma entegrasyonunu sağlamak amacıyla sunulan aile odaklı bir sosyal hizmet modelidir. Resmi bakım merkezlerinde bakım hizmeti alan engelli bireylerin, topluma katılımını sağlamak için, engelli bireylerin bakımının yapıldığı, 6 kişiye kadar kapasiteye sahip ayrı evlerde veya dairelerde açılan ek ünitelerle hizmet verilmektedir.
- **Özel Bakım Merkezleri:** Engelli bireylerin, bakım ihtiyacı duyan kişilerin, gerçek kişiler veya özel tüzel kişiler tarafından açılan ve il müdürlüklerimiz tarafından denetlenen özel bakım merkezlerinde de bakım hizmeti alması mümkündür.

Erişilebilirlik

Erişilebilirlik, engelli bireylerin kullanabilmesi için ürünlerin, cihazların, hizmetlerin, araçların veya çevrelerin tasarlanmasıdır. Bu uygulama kapsamında:

- Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmi binalar,
- Mevcut tüm yollar, kaldırımlar, yaya geçitleri, açık ve yeşil alanlar, spor sahaları ve benzeri sosyal ve kültürel altyapı alanları, doğal ve tüzel kişiler tarafından yapılan ve her türlü yapıların kamuya açık olan hizmet alanları,
- Özel ve kamuya ait toplu taşıma sistemleri, sürücü koltuğu hariç, dokuz ve daha fazla koltuk kapasitesine sahip özel ve kamuya ait toplu taşıma araçları,

- Bilgi hizmetleri ve bilgi ve iletişim teknolojileri, Engelli bireylerin erişilebilirliğine uygun olması zorunludur.

E-Devlet Projesinde Engel Yok: Engelli vatandaşlar, e-Devlet Çağrı Merkezi çalışanları ile işaret dili konuşarak görüşme imkanı bulabilir ve e-Devlet Kapısı ile ilgili tüm sorularını ve sorunlarını buradan destek alarak çözebilirler.

Engelsiz Çağrı Merkezi Projesi: Son 3 yılda, yaklaşık 4.500 işitme engelliye, tapu, belediye, valilik, noter, banka ve sağlık gibi alanlarda tercüme hizmeti verilmiştir.

Vergi Mevzuatı Gelir Vergisi Kanunu'nda düzenlenen engellilik indirimi uygulaması ile, çalışma hayatında ve sosyal hayatta eşit fırsatlara sahip olamayan bu bireylerin, sosyal adalet çerçevesinde vergi avantajları ile finansal olarak desteklenmesi ve toplumda eşit fırsatlar çerçevesinde yaşamalarını sağlamak amaçlanmıştır. Türk vergi sistemine bakıldığında, engelli bireylerin, mağduriyetlerini azaltmak amacıyla çeşitli vergi avantajları ile desteklendiği görülmektedir.

Engelli Bireylerin Hakları Konusunda Ulusal Eylem Planı (2023-2025) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda, "Engelsiz 2030 Vizyonu" belgesi hazırlanmış olup, bu belge "kapsayıcı bir toplum inşa etme" vizyonunu ortaya koymaktadır. 2030 Engelsiz Vizyonu Belgesinin uygulama aracı olan Engelli Bireylerin Hakları Ulusal Eylem Planı, 2023-2025 yılları arasında belirlenen 8 politika alanında ulaşılabilecek hedefleri ortaya koymaktadır.

2023-2025 yılları arasında ulaşılabilecek planlanan hedefler:

- Engellilikte hak temelli yaklaşımın yaygınlaştırılması,
- Engelli bireylerin sosyal ve kültürel faaliyetlere, turizm, rekreasyon ve spor etkinliklerine katılımının güçlendirilmesi,
- Kamuya açık kullanım alanlarına erişilebilirliğin sağlanması,
- Erişilebilir konut hizmetlerinin geliştirilmesi,
- Erişilebilir ulaşım hizmetleri ve sistemlerinin sağlanması,
- Bilgi ve iletişim teknolojileri ve elektronik hizmetlerin erişilebilirliğinin artırılması,
- Engelli bireylerin ayrımcılığa karşı hukuki korunmalarının sağlanması,
- Engelli bireyler için adalet hizmetlerinin kapsayıcı bir şekilde güçlendirilmesi,
- Engelli bireylerin siyasi hayata katılımının güçlendirilmesi,
- Engelli bireylerin insan onurunu zedeleyen, istismar, şiddet, işkence, küçük düşürücü muamele ve cezalandırmalara karşı korunması,
- Engelli bireylerin karar alma mekanizmalarına katılımının güçlendirilmesi,
- Erken tanı programlarının ve erken müdahale programlarının yaygınlaştırılması, doğuştan veya sonradan engelli olma riski taşıyan alanlarda koruyucu ve önleyici çalışmaların yapılması.
- Rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmiş terapi yöntemlerinin yaygınlaştırılması;
- Özel gereksinimi olan çocukların, yaşlılarıyla birlikte her seviyedeki eğitime katılımlarının sağlanması;

- Özel gereksinimli çocukların en erken yaşta eğitime yönlendirilmesi, rehberlik ve aile danışmanlığının güçlendirilmesi;
- Mesleki rehberlik ve mesleki eğitim hizmetlerinin erişilebilirliğinin sağlanması ve yaygınlaştırılması;
- Engelli bireylerin istihdamını teşvik eden iş modeli çeşitlendirmeleri ve güçlendirilmesi;
- Engelli bireyler ve ailelerinin bağımsız yaşamlarını destekleyen çeşitlendirilmiş ve yeni nesil bakım hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, kurum temelli bakım politikalarından bağımsız yaşam odaklı politikalara geçişi sağlayacak sosyal süreçlerin düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapılması;
- Politika oluşturma ve izleme süreçlerinin çok taraflı ve katılımcı bir yaklaşım ile koordine edilmesi.

Kaynaklar:

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü)
- Engelliler İçin Bilgilendirme Rehberi, 2021
(<https://www.aile.gov.tr/media/94446/engelliler-icin-bilgilendirme-rehberi-2021.pdf>)
- TÜİK
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal İç Inclusion Politikaları Alanında Kurumsal Kapasitenin Artırılması Projesi
(<https://aile.gov.tr/media/100411/annex-14-5-1-3-residental-and-respite-care-in-tr-and-models-of-services.pdf>)
- Engellilik ve Yaşlılık İstatistik Bülteni, 2023
(<https://aile.gov.tr/media/135432/eyhgm-istatistik-bulteni-nisan-23.pdf>)

Mevcut İyi ve Yenilikçi Uygulamalar ve Araçlar Engelli bireylerin özel ihtiyaçlarına göre uygun destek koşullarının oluşturulmasına yönelik mevcut iyi ve yenilikçi araçlar şunlardır:

- **Gündüz bakım merkezleri:** 0-6 Yaş Bakım ve Eğitim Birimi, Fiziksel Terapi Birimi, Duyusal Entegrasyon Birimi, Uygulama Evi, Kütüphane, Sesli Kütüphane, Okuma Odası Birimi, Hipoterapi Birimi ve Sanat ve Zanaat Atölyesi, Müzik Atölyesi, Spor Atölyesi, Drama Atölyesi, Mutfak Atölyesi, Edebiyat ve Resim Atölyesi, Resmi Eğitim Destek Atölyesi, Bilim Atölyesi, Dans ve Hareket Atölyesi, Bilgisayar Atölyesi, Geri Dönüşüm Atölyesi, Ahşap Oyuncak Yapım Atölyesi, Tarım Atölyesi gibi atölyeleri içeren tesisler.
- KPSS aracılığıyla istihdam fırsatları; Türkiye Konut ve Kalkınma İdaresi (TOKİ) ile erişilebilir konut projeleri için iş birliği.
- Tüm kamu kurumlarının erişilebilirliğinin sağlanması.
- Görme engelliler için kurum ve kuruluşlarda konuşan bastonlar, sesli alışveriş sistemleri, engel tespiti sensörleri ve window-eyes uygulamalarının kullanımı.
- Sağlık hizmetleri: Engelli bireylerin sağlık hizmetlerinden öncelikli olarak faydalanma hakkı.
- Engelli kimlik kartı.

- Korunaklı istihdam: Engelli bireylerin iş ile ilgili beceri ve davranışlarını geliştirmek için hizmet ve eğitim alması.
- Erken emeklilik ve engelli emekliliği fırsatı.
- Gelir vergisi indirimi.

Sorunlar ve Öneriler:

- Gündüz bakım merkezlerinin yetersizliği;
- Engelli bireylerin medikal cihazlarına (yataklar, tekerlekli sandalyeler, elektrikli tekerlekli sandalyeler, AFO) bakım ve bataryaların sağlanabileceği merkezlerin eksikliği, bu da bireylerin yerel kaynaklara bağımlı olmalarına neden oluyor;
- Engelli bireyler ve ailelerinin hakları konusunda farkındalık eksikliği (Halka açık duyuruların artırılması, bu bilginin okul müfredatına dahil edilmesi);
- Özel eğitim gereksinimi olan çocuklar için rehabilitasyon merkezi ödemelerinin yüksek maliyetleri.

Öneriler:

- Engelli çocuklar için, annelerinin veya bakıcılarının da rahatça vakit geçirebileceği gündüz bakım hizmetlerinin kurulması;
- Engelli aileleri için sistematik destek programlarının uygulanması;
- Özel eğitim merkezlerinin ve okullarının, özel gereksinimli grupların okul ortamında erken tespiti desteklemek için ulusal eğitim sistemiyle iş birliği içinde entegrasyonunun sağlanması. Aynı zamanda eğitim ve psikososyal desteklerin bakıcılara aynı anda verilmesi. Özellikle İstanbul'da, finansal ve fiziksel kısıtlamalar nedeniyle yeni merkezler kurmak zordur. Ancak, engelli refahı alanında okulların güvenliği ve yerel varlığı göz önünde bulundurularak aktif bir şekilde kullanılması önerilmektedir.

YUNANİSTAN, BULGARİSTAN VE TÜRKİYE'DE UZMANLAR İÇİN ORTAK PERSONEL EĞİTİMLERİNDEN RAPORLAR

RAPOR

ATİNA'DA DÜZENLENEN ORTAK PERSONEL EĞİTİMİNDEN,

YUNANİSTAN - 26 VE 27 ŞUBAT 2024.

Eğitim sırasında, Yunan ortak Drosostalida, eğitimin amacına uygun sosyal hizmetlere ziyaretler düzenlemektedir. Projeye göre, her partner kuruluşta çalışan 4 uzman eğitime katılmış ve Yunanistan'da engelli bireylere yönelik sosyal hizmetleri ziyaret etmiştir.

Amaç, farklı türde engelli bireylerle yapılan doğrudan çalışmalarda kullanılan profesyonel yaklaşımları görmektir. Uzmanlar, Sosyal Hizmetlerdeki çalışma yöntemleriyle tanışma fırsatı buldu:

- Engellilik değerlendirmesini kim hazırlar, erişim kriterleri nelerdir ve engelli bireyler için sağlanan faydalar nelerdir. Hizmetlerde çalışan ekipler, katılımcılara Engellilere Yönelik Personel Eğitimi'nde engelli bireylerin aldığı destek biçimlerini ve sağlanan hizmetin sosyal etkisini tanıttı.

Yunan ortak, engelli bireyler için beceri geliştirme ve çeşitli hizmetlerle sağlanan destekleri içeren çeşitli ziyaretler düzenlemektedir. Ayrıca, engelli bireylerin çalıştığı ve iş gücüne entegre olduğu bir sosyal işletmeye de ziyaret düzenlenmiştir. Uzman psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, sosyologlar, engelli bireyler için eğitmenler ve çeşitli yapıları koordine eden yönetim personeli ile konuşma fırsatı bulunmuştur. Ziyaret edilen hizmetlerin ortak noktası, engelli bireylerle çalışarak iş becerilerini kazanmalarını ve sosyal entegrasyonlarını sağlamalarıdır.

İlk gün ziyaret edilen hizmetler şunlardır:

Café Myrtillos

Buradaki çalışma şekli, engelli bireylerin burada nasıl desteklendiği, karşılaştıkları sorunlar ve sosyal hizmetler, belediyeler, kamu otoriteleri ve diğer özel yapılarla iş birliği hakkında sunum yapılmıştır. Bir soru-cevap oturumu düzenlenmiştir. Öğle yemeği, kafeterya ve oradaki personel tarafından hazırlanmıştır. Hedef grup: farklı türde ve derecelerde zihinsel ve fiziksel engeli olan bireyler. Kafe ve sosyal girişim, engelli bireyler için özel programlarla çalışmaktadır. İşletmedeki çalışanların %95'i engelli gençler olup, bunların arasında otizm spektrumunda olanlar da bulunmaktadır. Onlarla çoğunlukla 2 psikolog çalışmaktadır. Çalışma saatleri genellikle 8 saat olup, tam bir iş haftasıdır ve 1 gün izinleri vardır, ancak bazıları 4 saat çalışmakta ve tam iş haftası ile 1 gün izin yapmaktadır. Tam maaş alırlar, bunun %70'i devlet (Çalışma Bakanlığı) tarafından finanse edilmekte, geri kalan %30'u ise işletme tarafından karşılanmaktadır.

Bazen özel kuruluşlardan dışarıdan meslek terapistleri alıyorlar. Ayrıca genellikle kafede çalışan gençlerin ailelerinden gelen gönüllülerden büyük ölçüde yararlanıyorlar. Bölgedeki sakinler de işletmenin varlığını sürdürmesi ve engelli bireylerin ihtiyaçlarını karşılaması konusunda tam destek veriyorlar.

Yakınlarda bir kütüphane ve 3 yaşına kadar çocukları olan annelere destek sağlayan bir Merkez bulunuyor. Binada kültürel etkinlikler için bir kültür merkezi de var; danslar, etkinlikler düzenleniyor ve mahalleyle iş birliği yapılıyor. Bölgedeki insanlar burayı iyi tanıyor, düzenli olarak ziyaret ediyorlar ve çocukları engelli gençlerle etkileşimde bulunuyorlar. Fiyatlar uygun olup ziyaretlere dayalı. Kira, elektrik ve su ödeme muafiyetleri bulunuyor.

Gençler, çevreye yavaş yavaş adapte olmuşlar; işe nasıl ulaşacaklarını öğrenmeleri için onlarla konuşuluyor, ulaşımı nasıl kullanacakları öğretiliyor ve belirli uzmanlar çalışmaya kademeli olarak dahil ediliyor.

Café Myrtillos, engelli bireylerin sosyal entegrasyonu ve toplumsal katılımını, rehabilitasyon ve beceri gelişimini, ayrıca istihdam sağlamayı destekliyor. Engelli bireyler için iş fırsatları sunuyor ve belediye otoriteleriyle iyi bir iş birliği örneği oluşturuyor.

Sosyal damgalamayı kırmak, engelli bireyleri çalışma hayatına nasıl entegre edeceğimizi gösteriyor ve her zaman uzmanların mevcut olmasının ne kadar önemli olduğunu, ayrıca belediye otoritelerinden alınan desteğin önemini vurguluyor.

Aşırı korumacı olmayan profesyonellerin sürekli varlığı, engelli bireylerin gerçek yaşam problemleriyle başa çıkmalarına yardımcı oluyor. Kafe ve personeli, toplum tarafından iyi karşılanıyor ve yerel halkın sosyal yaşamında önemli bir rol oynuyor. Katıldıkları önemli bir bölüm, çeşitli entegrasyon programlarına katılmak, örneğin parti düzenlemek.

NGO IASIS:

İkinci çalışma ziyareti, NGO IASIS açık gün merkezi olarak bilinen alanda gerçekleşti. IASIS, engelli bireylerle çalışan ve onlara çeşitli hizmetler sunan kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. IASIS, engelli bireylere çeşitli hizmetler, eğitim, destek ve sağlık hizmetleri sunan ve kamu ile özel sektör tarafından desteklenen bir organizasyon çatısı altında faaliyet göstermektedir. Ayrıca, AB fonlu projeler aracılığıyla da destek almaktadır.

Sivil toplum kuruluşu tarafından sunulan tüm hizmetler ücretsizdir. Bu hizmetler arasında gündüz bakım merkezleri, geçici barınma merkezleri, konaklama hizmetleri ve barınma hizmetleri bulunmaktadır. Gündüz bakım merkezinde psikolog, psikiyatrist, sosyal hizmet uzmanı ve hemşire gibi farklı uzmanlar çalışmaktadır.

Merkezde kültürel, spor ve terapi ile ilgili çeşitli aktiviteler gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, kıyafet toplayıp geri dönüşüm yaparak çeşitli aksesuarlar üretmek gibi çeşitli girişimler düzenlenmektedir.

Gündüz bakım merkezi ve sunulan hizmetler, burada çalışan profesyoneller, bir sosyal hizmet uzmanı ve bir psikolog tarafından sunulmuştur. Çalışmalarını tanıttılar ve Yunanistan'daki ruh sağlığı hizmetleri ve yasal yapılar hakkında genel bir sunum yaptılar.

Ortaklar, STK tarafından sunulan destek, eğitim programları ve hizmetlerin sunulmasından önce ve sonra becerilerin ve yetkinliklerin artırılmasıyla ilgili sorular sorma fırsatı bulmuşlardır.

Destek alan hedef grup, zihinsel sağlık sorunları olan bireyler ve hareketlilik zorluğu yaşayan kişilerdir. Uzmanların bu kişilerle yaptığı çalışmaların sonucu, başarılı bir sosyal entegrasyondur. Bu, özel ve kamu sektörünün işbirliğine iyi bir örnektir.

Edinilen Bilgiler:

- Zihinsel sağlık sorunları olan bireyler, hastaneden eve sevk edilmeleri gerektiğinde desteklenmektedir. Bu iyi bir uygulamadır ve hükümetin zihinsel sağlığa daha duyarlı olması gerekmektedir.
- Engelli bireylerin sosyal entegrasyonu. Psychargos programı hakkında bilgi edinildi ve STK, özel ve kamu işbirliğinin iyi bir örneğidir.
- Zihinsel hastalıklar her açıdan ele alınmalıdır ve hastaneden eve olan süreçte bireylere eşlik edilmesi iyi bir uygulamadır, hükümetin zihinsel sağlığa daha duyarlı olması gerekmektedir.
- STK'nun hükümetle projeler üzerinde nasıl çalıştığına dair bir örnek, Türkiye'de ise zihinsel sağlık desteğine odaklanılmaktadır. İşbirliklerinin iyi bir örneği. Zihinsel engellilerle sınırlı olmayan farklı alanlarda da çalışılmaktadır. Bulgaristan ile benzerlikler vardır (örneğin, kıyafet bağışları).
- Belirli hizmetlerle bir dizi hedef grup ile çalışılmaktadır. Pek çok gönüllü ile çalışılmakta ve ulusal bir zihinsel sağlık programının parçasıdır. • Benzer bir uygulamanın Bulgaristan'da uygulanması zor olacaktır. • Engelli bireylerin yaşamlarını iyileştiren iyi bir uygulamadır.

Engelli Bireyler için Mesleki Eğitim Okulu

Okul, engelli bireylere özel atölyelerde uygulamalı ve pratik eğitim yoluyla gayri resmi mesleki eğitim sunmaktadır. 2 yıllık atölye eğitimi, Yunan Hükümeti tarafından sübvansede edilmekte ve katılımcılara bir ödeme yapılmaktadır. Bazı atölyeler şunlardır: Muhasebe ve finans, ahşap

oymacılığı, deri yapımı, dini ikon yapımı, web tasarımı ve seramik. Ayrıca, Yunanistan genelindeki katılımcılara yönelik uzaktan eğitim de sunulmaktadır. Okul, Paskalya ve Noel için yıllık pazarlar düzenler ve bu pazarların amacı, kâr elde etmektense okulu tanıtmaktır (bu yüzden fiyatlar çok düşüktür). 2 yıllık eğitimi tamamladıktan sonra, Çalışma Bakanlığı Konseyi engellilere iş bulma konusunda yardımcı olmaktadır. Uzman personel, öğrencilerin korunaklı bir ortamda hissetmelerini sağlayacak şekilde onları yönlendirmekte ve okul içi ve dışı her türlü desteği sunmaktadır. Her yıl yaklaşık 5.000 engelliye iş imkânı sağlanmaktadır. Onlar için yeni fırsatlar ve programlar yaratılmaktadır.

Edinilen Bilgiler:

- 18 yaş üstü tüm engelli bireyleri kabul eden VET merkezi. Yunanistan genelinde çevrimiçi eğitim programı, yapıcı bir işbirliği için birbirleriyle çalışan yapılar.
 - Uzun kurslar (Yunanistan'da 2 yıl, Türkiye'de 2-3 ay). Psikolojik destek ve sosyal hizmet uzmanları sunulmaktadır. Rehberlik olarak düşünülmeli ve sadece okul olarak değil. Öğrencilere iş bulmalarına yardımcı olmak için Çalışma Bakanlığı tarafından fon sağlanmaktadır (Türkiye'de de yapılabilir).
 - Çalışma Bakanlığı'nın kursları onlara yardımcı olurken, Türkiye'de engellilere iş sağlama (kontenjan) sağlanmaktadır. Kamu kurumları bunlardan faydalanırken, özel sektör Türkiye'de işbirliği yapmamaktadır.
 - Türkiye'deki Kosgeb: bunlar engellilere yönelik değil, tüm halka hizmet vermektedir. Bu nedenle benzer eğitim merkezleri Türkiye'de de kurulabilir (Yunan'daki gibi). Türkiye: Eğitim programları o kadar ciddi değil ve Yunanistan'daki kadar formal değil (Türkiye daha çok gönüllü bir işlev).
 - Etkileyici eğitim merkezi: mezuniyet sonrası ve iş aramaya başladıklarında öğrencilere destek sağlamaktadır.
 - Farklı bölümler mevcut ve kamudan finansman sağlanmaktadır.
-
- Hayat becerileri öğrenirler ve onları daha bağımsız ve mali olarak bağımsız hale getirir, güçlendirir.

Sonuçlar:

Çevrimiçi eğitim programının potansiyeli veya bundan öğrenilebilecek iyi bir uygulama; Daha fazla bilgi edinmek için karşılaştırmalı çalışmalar düzenlenebilir; Türkiye'deki Down Kafesi, psikologların sürekli destek sağlaması gerektiğini öğrenebilir. Onlar yalnızca Down sendromlu bireyler üzerine odaklanırken, Myrtillos farklı engellerle çalışan bir yer;

Bulgaristan'da, Gündüz Bakım Merkezlerinin faaliyetlerini destekleyen bu hizmet, bazı merkezlerde de geliştirilmiştir: „Maria” Merkezi - Sofya şehri, Engelli Çocuklar ve Gençler İçin Gündüz Bakım Merkezi „Koruma” - Lovech şehri, „Global Girişim” ve „Adaptasyon”, Sofya şehrinde zihinsel bağımlılığı olan bireylere hizmet sunmaktadır. Hem Türkiye hem de Bulgaristan'da tanıtılabilecek iyi uygulamalardandır.

ORTAK PERSONEL EĞİTİMİ RAPORU,

BULGARİSTAN'DA DÜZENLENDİ - TROYAN BELEDİYESİ -

7 VE 8 MAYIS 2024.

Troyan şehrinde düzenlenen eğitim sırasında, Sun for Everyone Foundation ekibi, projenin uygulanması ve planlanan faaliyetleriyle doğrudan ilgili birkaç ziyaret organize etti. Projenin amacına uygun olarak, yaşlılar ve engelliler için sosyal hizmetlere ziyaretler düzenlendi.

Bulgaristan'daki organizasyon, yaşlı bireyler ve engellilerle çeşitli faaliyetler yürütüyor, devlet ve yerel makamlar ile bu hizmetleri sunan kurumlarla iş birliği yaparak faaliyetleri hayata geçiriyor.

İlk gün, Bulgar, Türk ve Yunan ortaklarının katılımıyla, Sun for Everyone Foundation ekibi tarafından yönetilen Dobrodan bölgesindeki Yaşlılar Evi ve Demans veya Alzheimer hastalığı olan kişiler için Aile Tipi Konaklama Merkezi'nde ilk oturum yapıldı. Sabah, toplantı, tüm katılımcıların kısa tanıtımı ile başladı ve ardından Bulgar yetkililerin bir sunumu yapıldı.

Vakfın faaliyetleri ve katılımcıların tanıtımının ardından, Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı yetkililerinin, Sosyal Hizmetlerin Kalite Ajansı temsilcilerinin ve Troyan Belediye yetkililerinin sunumu İngilizce olarak yapıldı, böylece tüm yabancı katılımcılar tarafından anlaşılabilirdi.

Sunumlarda, Bulgaristan'daki sosyal hizmetlerin pratiğine dernekler ve belediyeler tarafından yapılan katkılar vurgulandı. Resmi bölümün ardından, misafirler, yaşlılara 24 saat hizmet veren ve konaklama şeklinde bakım sağlanan Yaşlılar Evi'ni ziyaret etti. Bu sosyal hizmette, engeli olmayan yaşlılar ve yarı bağımlı yaşlılar olduğu görüldü.

Uzmanlar, çalışmaları, kullandıkları yöntemler ve sosyal hizmetler sunarken izledikleri yaklaşımlar hakkında bilgi verdiler. Yaşlılar Evi profesyonelleri, yaşlılarla yaptıkları doğrudan çalışmalar ve onlara sosyal hayat sürmeleri için nasıl destek verdikleri konusunda bilgi

paylaştılar. Ayrıca profesyonel olarak aldıkları destekleri – eğitimler, süpervizyonlar ve sosyal hizmet sağlayıcı ekibinden metodolojik destek – ve karşılaştıkları sorunları nasıl çözdüklerini, bu sorunları bağımsız ya da sosyal hizmetler, belediye, kamu kurumları ve özel yapılarla iş birliği içinde nasıl çözdüklerini anlattılar.

İkinci ziyaret edilen konaklama sosyal hizmeti, demans veya Alzheimer hastalığı olan yaşlıların hizmet aldığı "Aile Tipi Konaklama Merkezi"ydi. Bu merkezde, demans hastalığı olan yaşlılar hizmet alıyor.

Bu merkezde hizmet alan kişilerin ailelerinin istedikleri zaman onları ziyaret edebileceği anlaşılmaktadır ve her iki merkezde hizmet alan yaşlılar, kendi kişisel ihtiyaçları için para bırakacak şekilde, emekli maaşlarının bir kısmıyla hizmet almaktadırlar, tıpkı Türkiye'deki uygulamaya gibi.

Türkiye'de mevcut düzenlemeler kapsamında demans hastalarına yönelik bakım evleri bulunmaktadır, ancak bu mekanların demans hastalarına daha dostane hale getirilmesi gerekmektedir. Dobrodan'daki Aile Tipi Konaklama Merkezi örneğini alarak, Türkiye'de köylerde veya küçük kasabalarda demans hastaları için merkezler kurulabilir ve Bulgaristan örneğini takip ederek güvenli ve rahat bir ortam sağlanabilir.

Bulgaristan Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı'nın, dernekler tarafından sağlanan yaşlılar evlerine maddi destek sağladığı ortaya çıkmıştır. Bulgaristan'da, Belediyeler ve Dernekler birlikte çalışarak hızlı bir şekilde harekete geçiyor ve müdahale ediyor.

Türkiye'de de yerel yönetimler ile koordineli bir şekilde çalışmak ve Belediyelerle iş birliğini artırmak mümkün olacaktır.

İki konaklama hizmetinin gözlemlerinin ardından, katılımcıların etkinliğe katılma motivasyonlarını ve beklentilerini tartışma fırsatı bulunduğu ve birbirlerini daha iyi tanıdıkları buz kırıcı aktiviteler düzenlendi.

Yaşlı bireylerle çalışan katılımcıların, kendi ülkelerinde kurumsal bakım alan yaşlılara uygulayabileceği aktiviteler ve etkinlikler gösterildi.

Beden hareketleriyle duyguların ifade edildiği buz kırıcı aktiviteler, katılımcı ülkelerdeki yaşlılara ve bakım evlerinde de uygulanabilir.

Ayrıca, Troyan bölgesine özgü bir seramik atölyesi düzenlendi ve konuklarla birlikte yaşlılar – hizmetten yararlananlar– katıldılar.

Atölye ile demanslı yaşlılarda el-göz koordinasyonunun önemi pratikte deneyimlenmiş oldu. Bu etkinlik, yaşlılar ve zihinsel ve fiziksel engelli bireylerin zihinlerini boşaltarak ince motor kaslarını eğlenceli bir şekilde çalıştırabilecekleri, seramik yaparak arkadaşlarıyla sosyalleşebilecekleri keyifli bir etkinlik olacağını bizlere göstermiştir.

Türkiye'de, devlet destekli bakım evlerinde, yaşlılar ve engelliler için sadece sosyo-kültürel faaliyetlerden sorumlu personel bile bulunmaktadır. Yaşlıların el becerilerini geliştirmek ve

sosyal etkileşimlerini artırmak amacıyla seramik, ebru, resim ve dikiş gibi sanat ve el sanatları atölyeleri, Türk sanat müziği konserlerine katılım, halk dansı dersleri gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Öte yandan, devlet tarafından denetlenen, açılıp kapanan özel bakım evlerinde sosyo-kültürel faaliyetler, devlet kurumlarına kıyasla daha sınırlıdır. Özel bakım merkezlerinin sosyo-kültürel faaliyetlere önem vermeleri teşvik edilebilir ve denetlenebilir.

2. gün, Troyan şehir merkezinde bulunan ağır ve çoklu engelli yetişkinler için gündüz bakım merkezine bir ziyaret gerçekleştirildi. Bu kurum, tüm engel gruplarından olan engelli bireylere gündüz bakım ve konaklama hizmeti sunmaktadır. Kapasitesi 14-18 kişidir. Merkezde hizmet alan kişilerin çoğunun gündüz bakım hizmeti aldığı öğrenildi. Merkezde, engelli bireylerin bağımsız hareket edebileceği bir mutfak alanı, birbirleriyle sosyalleşebilecekleri bir sosyal alan ve spor faaliyetlerine katılabilecekleri fiziksel terapi odaları bulunmaktadır. Ülkemizde birçok engelli birey, sosyalleşmek ve rehabilite olmak amacıyla gündüz bakım hizmetlerinden faydalanmaktadır. Ancak, bu hizmetlerin kapsamı ve erişilebilirliği artırılabilir. Örneğin; engelli ve yaşlı bireylerin sosyal, fiziksel ve zihinsel aktivitelerle meşgul olabilecekleri aktif yaşam merkezlerinin kapasitesi artırılabilir.

Proje kapsamında 3 örnek kurum ziyaret edilmiştir. İlk kurum, engeli olmayan yaşlılar ve yarı bağımlı yaşlılardan oluşmaktadır. Merkezde kalan mevcut yaşlılar 7/24 bakım hizmeti almaktadır. İkinci kurumda, demanslı yaşlı bireylerin hizmet aldığı gözlemlenmiştir. Üçüncü kurumun, engelli bireylere ve psikiyatrik tedavi gören kişilere hem gündüz hem de yatılı hizmet veren bir kuruluş olduğu öğrenilmiştir.

Ziyaret edilen diğer sosyal hizmetler - Troyan şehrindeki ağır ve çoklu engelli yetişkinler için Gündüz Bakım Merkezi ve zihinsel engelli yetişkinler için Aile Tipi Konaklama Merkezi'nin, belediye tarafından yönetildiği ve ekiplerin bir yönetici tarafından yönlendirildiği anlaşılmıştır. Bakım, destek personeli ve uzman personel - psikolog, hemşireler ve sosyal hizmet uzmanı tarafından sağlanmaktadır.

ORTAK PERSONEL EĞİTİMİ RAPORU - İstanbul, Türkiye

7 - 8 EKİM 2024.

Türkiye'deki Personel Eğitimi, engelli bireylerin sorunlarını çözmekle sorumlu olan uzmanlardan farklı bir bakış açısı sunmuştur; çalışmalarında uyguladıkları öncelikler detaylı bir şekilde tartışılmıştır. Ev sahibi ülkeden katılan uzmanlar, kendi çalışmalarında uyguladıkları yöntemleri ve profesyonel görevlerini daha etkili bir şekilde yerine getirebilmeleri için aldıkları destek fırsatlarını, partner ülke temsilcileriyle paylaşmışlardır.

Ziyaretin ilk gününde, hükümetin spastik engelli çocuklar için nasıl bakım hizmeti sağladığı, bu çocuklara dernek aracılığıyla nasıl rehabilitasyon desteği verildiği, devlet huzurevlerinde hangi hizmetlerin sunulduğu ve Down sendromlu çocuklar/gençler ve ailelerinin dernekler tarafından nasıl desteklendiği gözlemlenmiştir. İlk gün, IFSS tarafından Türkiye'deki yaşlı ve

engelli hizmetleri ile ilgili düzenlemeler hakkında bilgilendirici bir sunum yapılmıştır. Yaşlılık ve engellilik alanındaki Türkiye durumu anlatılmış ve ardından, ilk ziyaret merkezi olan Metin Sabancı Spastik Çocuklar Kurumu'nun müdürü, kurumu tanıtan bir sunum yapmıştır. İlk gün, katılımcıların kendilerini ve organizasyonlarını Metin Sabancı Spastik Çocuklar Merkezi'nin toplantı salonunda tanıttıkları bir açılış ile başlamıştır. Kısa tanıtımların ardından, IFSS, Türkiye'deki yaşlılık ve engellilik hizmetleriyle ilgili düzenlemeler hakkında bilgilendirici bir sunum yapmıştır. Ayrıca, ilk ziyaret merkezi olan Metin Sabancı Spastik Çocuklar Kurumu'nun müdürü, kurumu tanıtan ilginç bir sunum yapmıştır. Kurum müdürü, merkezlerinin başışçılar tarafından desteklendiğini de belirtmiştir.

Eğitimin ikinci gününde, belediyeye ait yaşlılar gündüz bakım merkezi ile engellilere yönelik rehabilitasyon merkezlerinin kapasite ve imkanları incelenmiş ve son olarak Görme Engellilerin günlük ve mesleki eğitimine detaylı bir şekilde dikkat edilmiştir. Bu ziyaret edilen merkezlerde - kurum yöneticileri, doktorlar, hemşireler, uzman psikologlar, beslenme uzmanları, fizyoterapistler, özel ihtiyaçları olan bireylerin öğretmenleri ve sosyal hizmet uzmanlarıyla görüşmeler yapılmış ve uzmanlık alanlarıyla ilgili bilgi paylaşılmıştır. Bu yedi merkezin ortak özelliği, toplum yararına, devlet aracılığıyla ya da dernekler aracılığıyla çalışan ve dezavantajlı gruplara yönelik hizmet veren merkezler olmalarıdır. Bu merkezlerin tümü, dezavantajlı bireylerin sosyal, mental ve fiziksel desteklerine katkıda bulunmaktadır.

Spastik Engelliler Metin Sabancı Yatılı Bakım Merkezi:

İlk ziyaret edilen merkezde, 18 yaş altı ve devlet korumasındaki spastik çocukların yatılı hizmet aldıkları, merkezin istisnai durumlarda yaş aralığında esneklik sağladığı, çocukların günlük ihtiyaçlarının yanı sıra rehabilitasyon, fiziksel terapi, psikoterapi ve eğitim desteği aldıkları gözlemlenmiştir.

Merkez, yatılı bakım, rehabilitasyon ve eğitim hizmetleri sunmaktadır. Tesis iyi organize edilmiş, modern ve yeşil alanlara sahiptir. Terapötik ve çocuk gelişimi hizmetleri verilmektedir. Hizmetler sağlanırken entegre bir yaklaşım benimsenmiş ve merkezde çok sayıda genç uzman çalışmakta olup, çocuklarla çalışırken duyuşal uyarım için modern ekipman kullanılmaktadır. Çocuklarla çalışan profesyonel sayısı, diğer organizasyonlarla karşılaştırıldığında, çocuk sayısına oranla daha fazladır.

Spastik Çocuklar Vakfı:

İkinci çalışma ziyareti, Spastik Çocuklar Vakfı'nda gerçekleştirilmiştir. Vakıf, aynı zamanda Spastik Engelliler Metin Sabancı Yatılı Bakım Merkezi kampüsünde yer almaktadır. Burada, dernek başkanı derneğin tarihçesi, işleyişi, sunduğu hizmetler ve projeleri hakkında bilgi vermiştir. Merkez, yaygın gelişimsel bozukluk, fiziksel veya zihinsel engel, özellikle de serebral palsi tanısı almış çocuklar, ergenler ve yetişkinlere bakım hizmeti vermektedir. Psikolojik, zihinsel ve fiziksel gelişim, hizmet alan kişinin ihtiyaçlarına göre hazırlanmış bireysel eğitim programları ile desteklenmektedir. Sunulan hizmetler arasında fizyoterapi, bireysel özel eğitim, grup eğitimi, hidroterapi, psikolojik danışmanlık, riskli bebek ve erken müdahale programı, Prechtl analizi, gelişimsel değerlendirme, konuşma ve dil danışmanlığı ve tıbbi danışmanlık bulunmaktadır.

Vakıf, terapötik atölyeler, çeşitli eğitim programları, hippoterapi ve hidroterapi gibi hizmetler sunmaktadır. Vakıf, müşterilerinin durumlarını iyileştirirken sosyal entegrasyon fırsatlarını

artırmak için tam destek sağlamaktadır. Spastik Çocuklar Vakfı, başarılı bir kamu-özel sektör ortaklığına sahiptir. Kurum, rehabilitasyon modelini İrlanda'dan ithal etmiştir.

Maltepe Huzurevi

Üçüncü çalışma ziyareti burada gerçekleştirilmiştir. Maltepe huzurevinin müdürü ve müdür yardımcısı tarafından kurumun tanıtımının yapılmasının ardından soru-cevap oturumu gerçekleşmiş ve huzurevi ziyaret edilmiştir. Ziyaret sırasında öğrenilen bilgiler şunlardır; Maltepe Huzurevi, 60 yaş ve üzeri yaşlı bireyleri korumak ve bakımını sağlamak amacıyla, huzurlu bir ortamda sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı bir kurumdur. Kurum, sosyal ve psikolojik hizmetleri koordine eden kapsamlı bir sosyal hizmete sahip olup, yaşlıların bakım ve iyilik halinden doğrudan sorumlu destek personelinin başında sosyal hizmet uzmanları bulunmaktadır. Sosyal hizmetin yanı sıra, bir doktor, diş hekimi ve hemşireden oluşan sağlık hizmeti birimi de bulunmaktadır ve bu birim, sakinlerin tıbbi ihtiyaçlarını karşılamak için birlikte çalışmaktadır. Ayrıca, huzurevinde, yaşlıların genel sağlık, beslenme ve yaşam kalitesini sağlamak için önemli roller üstlenen fizyoterapist, diyetisyen, gıda görevlisi ve aşçı gibi uzmanlardan oluşan bir ekip bulunmaktadır. Kurumda ayrıca, yaşlıların dini ritüellerini yerine getirebileceği bir cami de mevcuttur. Kurumun sosyal aktiviteleri arasında en dikkat çekici olanı ise yaşlılara verilen senaryo yazarlığı ve oyunculuk eğitimi olup, eğitim sonrasında yaşlılar tarafından yazılıp

yönetilen "Anlatsam Film Olur" adlı bir film çekilmiştir. Kurumda kalan yaşlılar mutlu, sosyal ve bakımlı görünmektedir. Yaşlılara, ailelerinin evlerine yakın bir ortamda yaşam koşulları ve uzman bakım sunulmaktadır. Yaşlılarla çalışan genç uzmanlar bulunmaktadır. Yapılan faaliyetlerin ölçeği ve yapısı oldukça etkileyici olarak bildirilmiştir.

Down Sendromu Derneği

İlk günün son eğitim oturumu, Türkiye Down Sendromu Derneği'ne yapılan ziyaretle gerçekleştirilmiştir. Derneğe yapılan ziyaret sırasında, derneğin başkanı ve iki sorumlu üye, derneğin kuruluş amacı, faaliyetleri ve hedefleri hakkında bir sunum yapmışlardır. Sunumdan öğrenilen bilgiler şunlardır; Türkiye Down Sendromu Derneği, Down sendromuyla ilgili gelişmeleri hem küresel düzeyde hem de Türkiye'de yakından izleyen bir sivil toplum kuruluşudur. Dernek, Down sendromu hakkında farkındalık yaratmak ve toplumsal anlayışı teşvik etmek için büyük bir çaba sarf etmektedir. Türkiye genelinde ailelere ve profesyonellere destek sunmakta olup, aynı zamanda çeşitli kurumlarla işbirliği yaparak yerel destek kuruluşlarıyla nasıl iletişim kurulacağı konusunda rehberlik sağlamaktadır.

Dernek, Down sendromu olan bireylerin hayatlarının her aşamasında, bebeklikten itibaren karşılaştıkları ayrımcılıkla aktif bir şekilde mücadele etmekte ve eşit fırsatlar sağlamaya çalışmaktadır. Dernek, projeleri aracılığıyla toplumun engellilik algısını geliştirmeyi ve Down sendromu olan bireylerin toplumdaki önemli rolünü pekiştirmeyi hedeflemektedir. Dernek, aktif bir ağ ve üye işbirliği, iş koçu eğitimi sunma, işverenler için veri tabanı, kendi savunuculuğu ve ülke isminin ulusal olarak tanınmasını sağlamaktadır. Dernek, Down sendromu olan bireylere destek olmak için geniş bir program yelpazesi sunmaktadır. Bu programlar arasında, temel yaşam becerilerini öğretmek amacıyla Bağımsız Yaşam Programı, ailelere rehberlik etmek için aile eğitimi ve yeni doğan danışmanlığı, bireylerin haklarını savunmalarını güçlendirmek amacıyla savunuculuk ve kendi savunuculuğu girişimleri yer almaktadır. Ayrıca, afet ve acil durum desteği, fiziksel ve sosyal gelişim için spor programları ve dans dersleri, ihtiyaç sahiplerine sosyal yardım ve iş hazırbulunuşluk ve becerilerini geliştirmek amacıyla çevrimiçi eğitim ve istihdam programları da sunulmaktadır. Dernek ayrıca, konuşma terapisi ve duyuşal entegrasyon terapisi gibi alanlarda çevrimiçi

danışmanlık hizmeti vererek, Down sendromu olan bireylerin bağımsızlık kazanmalarını, topluma entegre olmalarını ve yaşam kalitelerini artırmalarını sağlamayı hedeflemektedir.

Bağcılar Belediyesi Vefahane

İkinci günün ilk eğitim rotası, Bağcılar Belediyesi'nin "Vefahane" Yaşam Merkezi'dir. "Vefahane" Yaşam Merkezi, müdür ve yetkili kişi rehberliğinde ziyaret edilmiştir. Turu sırasında öğrenilen bilgilere göre, Bağcılar'da yaşayan 65 yaş ve üzeri vatandaşlar, 15 farklı alanda kurslara katılabilir ve akranlarıyla sosyal ilişkiler kurabilir veya psikolog ve diyetisyen gibi hizmetlerden faydalanabilir. Bu hizmetlere, belediyenin servis aracıyla veya kendi imkanlarıyla erişim sağlanabilmektedir.

Vefahane Yaşam Merkezi'nde; fizik tedavi, egzersiz, tıbbi infirameri, beslenme-diyet uzmanı odaları, seminer salonu, kütüphane, hobi-sanatsal-taki atölyeleri, el sanatları atölyesi, resim atölyesi, müzik atölyesi, zeka oyunları atölyesi ve sohbet odası bulunmaktadır. Merkezde ayrıca erkek ve kadın kuaförü, mutfak, yemek salonu, idari ve teknik birimler de mevcuttur. Ergoterapi, Tekno Terapi, Psikolojik Destek, Geriatri Hemşiresi ve Banyo Hizmetleri de verilmektedir. Merkezin bahçesinde yürüyüş yolları, rekreasyonel oturma grupları, süs çiçekleri, ağaçlar, hobi bahçeleri ve bir havuz bulunmaktadır, ayrıca çocuklar için bir oyun alanı ve küçük bir amfitiyatro da yer almaktadır. Merkezdeki uzmanlar; sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, sanat terapistleri, fizyoterapistler, hizmet personeli ve kuaförlerdir. Merkezdeki hizmetler ücretsizdir. Kuruluş, evde bakım hizmetleri, beslenme ve psikolojik destek ile çeşitli eğitim ve sosyal destek hizmetleri sunmaktadır. Ziyaret sırasında, düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ve düşük ya da hiç eğitim almamış yaşlı bireylerin sosyal entegrasyonu için yapılan çeşitli etkinlikler ve yaklaşımlar gözlemlenmiştir.

Bağcılar Belediyesi Engelli Sarayı

Engelli Sarayı, aynı belediyede yer almakta olup, her yaşta farklı türde engeli olan bireyler için hizmet vermektedir. Engelli Sarayı, Bağcılar Belediyesi tarafından 2011 yılında inşa edilmiştir. Bu merkez, Bağcılar'da yaşayan tüm engelli bireylerin sosyal, kültürel, sanatsal ve mesleki eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılmıştır. 7500 engellinin 37 farklı alandan faydalandığı merkezde, yaklaşık 300 kursiyerin meslek öğrendiği ve iş sahibi olduğu öğrenilmiştir. Bina, engelliler ve ailelerinin faydalanabilmesi için teknik özellikleri açısından engelliler için tasarlanmıştır. Merkezde sinema/tiyatro salonları, hidroterapi havuzu, 2 tekstil atölyesi, ahşap oyuncak üretim atölyesi, sergi alanı, görme engelliler için yürüyüş parkuru,

görme engelliler için sınıf, mağaza satış birimleri, el sanatları atölyesi, halı-kilim atölyesi, kadın ve erkek kuaförü eğitim sınıfı, 2 çok amaçlı genel eğitim sınıfı, bilgisayar odası bulunmaktadır.

Merkezde spor, terapi ve ilgi alanı faaliyetleri (robotik atölye), rehabilitasyon, beceri eğitimi, dokuma, terzilik hizmetleri, mantar yetiştiriciliği için sosyal girişim faaliyetleri sunulmaktadır. Merkez, engelli bireylerin çeşitli beceriler kazanmasını, sosyal entegrasyonu ve sosyal bağlar oluşturulmasını kolaylaştırmaktadır. Engelliler, bağımsız yaşam becerileri konusunda uzman bakım ve eğitim alabilmektedir. Merkezde, engellilere çeşitli pratik beceriler kazandırma yolları ve yaklaşımları gösterilmiştir ve onların güçlü yönlerini keşfetmeye yönelik yaklaşımların sosyal entegrasyonlarına yardımcı olacağı anlaşılmıştır. Engelli Sarayı, mantar üretim atölyesi nedeniyle bir tür sosyal girişim de temsil etmektedir. İki tür mantar üretilmektedir. Restoranlar, mağazalar ve vatandaşlar, bu girişimin müşterileridir. Saraydaki hizmetler ücretsizdir.

İstanbul Görme Engelliler Rehabilitasyon Merkezi

Merkez, İstanbul İl Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bağlıdır. Elde edilen bilgiler arasında, Bağımsız Hareket (Beyaz Baston) Eğitimi, Kişisel Yönetim Eğitimi, Bilgisayar Eğitimi, Abukus (Matematik) Eğitimi, Braille (Kabartma) Eğitimi, Santral Eğitimi verildiği ve hizmet alanların sosyal hayata kazandırılması için atölye çalışmaları yapıldığı öğrenilmiştir. Görme engellilere, minimum ya da hiç yardım almadan hareket etme ve yön bulma becerisini kazandıran tekniklerin tümüne "bağımsız hareket" denir. Bu eğitimin amacı, görme engellilerin topluma ve çevresine uyum sağlamalarını sağlamak, onları tehlikelere karşı nasıl koruyacaklarını öğretmek, zihin haritalarını geliştirmek, evde ve trafikte hareket etme becerisi kazandırmak, istedikleri yere kolayca ve güvenli bir şekilde ulaşabilmelerini sağlamak ve bastonla veya bastonsuz olarak binada içeride ve dışarıda özgürce hareket etme becerisini geliştirmektir. Kişisel Yönetim Eğitiminde; bireylerin günlük hayatta karşılaştıkları kişisel ihtiyaçları karşılamak için kullanılan tekniklerin öğretilmesidir. Yiyecek yeme teknikleri ve yatak yapma gibi basit konulardan başlanarak, bu eğitimin ana başlıkları; meyve soyma, ütü yapma, düğme dikme, ayakkabı cilalama, temizlik yapma, telefon kullanma, tıraş olma, zaman belirleme ve nihayetinde yemek yapma tekniklerinin gösterilmesidir. Bilgisayar Eğitiminde; görme engellilerin hızla gelişen teknolojiye faydalanmalarını sağlamak, bilgisayar kullanmayı öğretip profesyonel hayatlarında daha başarılı olmalarını sağlamak, başkalarına ihtiyaç duymadan mesleki çalışmalarını geliştirebilmelerine olanak tanımak ve bilgi kaynaklarına kolayca ulaşmalarına yardımcı olmaktır. 1997 yılında, Görme Engelliler Rehabilitasyon Merkezi Bilgisayar Bölümü, Altı Nokta Körler Vakfı'nın desteğiyle açılmıştır. Ekran Okuyucu Programı yardımıyla, katılımcılara Word, Excel ve İnternet gibi paket programları kullanarak bilgisayar eğitimi verilmektedir. Kuruluş ayrıca görme engellilere "Braille Alfabesi" konusunda okuryazarlık eğitimi de vermektedir ve katılımcılar, duygularını ve düşüncelerini kağıda dökerek kendilerini ifade etme özgürlüğü kazanırken, okuma yoluyla kendilerini geliştirmeye teşvik edilmektedir. Kurulusta verilen bir diğer eğitim ise telefon kullanımıdır. Katılımcılara telefon numaralarını ve notları ezberleme, not alma ve kendilerini doğru bir şekilde ifade etme yöntemleri öğretilmektedir.

Kurulusta verilen mesleki eğitimler, Çağrı Merkezi Operatörlüğü Eğitimi, Katiplik ve Nitelikli Personel Meslek Edindirme Eğitimi ve Masaj Eğitimi'dir. Katiplik ve Nitelikli Personel Meslek Edindirme Eğitimi kapsamında; Temel Hukuk, Kalem Mevzuatı, Ofis Yönetimi, Yazışma

Teknikleri, Klavye, İletişim Becerileri, Kariyer Yönetimi, İş Hayatında Performans Yönetimi gibi dersler ve ayrıca İngilizce Eğitimi verilmektedir. 129 saatlik Meslek Edindirme Programı ve 96 saatlik İngilizce Dil Eğitimi Programı başarıyla tamamlandıktan sonra, mezun olan görme engelli bireylerin kamu sektöründe hâkim katibi, özel sektörde ise nitelikli ofis personeli olarak istihdam edilmeleri hedeflenmektedir. Çağrı Merkezi Operatörü Eğitiminde ise; iletişim süreci ve türleri, telefonla iletişim, diksiyon, beden dili, belge akışı, dosyalama sistemi, reklam ve tanıtım hizmetleri, çağrı merkezleri, mesleki etik gibi konular işlenmektedir. Eğitimin sonunda, Alo Tech İletişim Teknolojileri şirketiyle yapılan işbirliği kapsamında, şirketin bulut tabanlı çağrı merkezi altyapısı ile bir başvuru yapılmaktadır. Diğer bir eğitim ise, görme engelli bireylerin masaj terapisti olma fırsatı sunduğu Masaj Eğitimi'dir.

Sosyal hizmetler uzun bir süredir gelişmektedir. Devlet ve STK sektörü arasında bir ortaklık kurulduğu söylenebilir. İlgili sosyal hizmet türüne uygun binaların inşası ve donanımına büyük yatırımlar yapılmıştır.

Sosyal hizmetler, hedef grupları mümkün olduğunca kapsayacak şekilde inşa edilip yapılandırılmıştır ve onların ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayan hizmetler sunulmaktadır. Sosyal hizmetlerde çalışan genç uzmanların varlığı özel bir etki bırakmaktadır.

SONUÇLAR

Projeye katılan üç ülkenin tamamının, Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi'ni onayladığı ve buna göre haklarını düzenleyen özel yasaları uyguladığı dikkate değerdir. Üç katılımcı ülkedeki engellilerle ilgili politikalarda, ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik birçok normatif belgenin bulunması ve desteğin çeşitli kurumlar tarafından sağlanması karakteristik bir noktadır.

Üç ülkede de, engelli çocukların ebeveynleri tarafından kurulan ve bağımsız yaşam, destek, savunuculuk ve arabuluculuk programları yürüten STK'lar bulunmaktadır.

Sosyal hizmetler, üç ülkede de hem devlet hem de STK'lar tarafından uygulanmaktadır. İhtiyaçların belirlenmesi, bağımsız organizasyonlar - devlet veya STK - tarafından yapılan bireysel değerlendirmeler sonrasında yapılmaktadır.

Sadece Türkiye'de - Yedek bakım iyi bir şekilde geliştirilmiştir, Bulgaristan ve Yunanistan'da ise son yıllarda gelişmeye başlamıştır. Bulgaristan'da bu uygulama yasalarla düzenlenmiş ve pratiğe aktarılmaktadır.

Yunanistan'da engelli bireylerin destek sistemi, sosyal hizmetlere erişimi sağlamak, değerlendirmeler ve yardımlar için farklı birçok kurum ve prosedürün işbirliğini içermektedir. Yunanistan'daki engelli bireyleri sosyal hizmetlere yönlendirmekten sorumlu kurumlar - sosyal bakım hizmetlerinin sağlanmasında sorumluluk, genellikle belediyeler ve bölgeler gibi yerel yönetim birimleriyle işbirliği içinde olan birkaç bakanlık arasında paylaşılmaktadır. Bunlar Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'dır. Bulgaristan'da engelli bireylerin haklarıyla ilgili sorumlu bakanlıklar şunlardır: Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Engelliler Ajansı ve engelli bireylerin ihtiyaçlarını karşılayan yasalar şunlardır: Engelliler Yasası, Kişisel Yardım Yasası, Engelliler Yasası'nın Uygulama Yönetmelikleri ve Engelli Bireyler için Destek İhtiyaçlarının Bireysel Değerlendirilmesine Yönelik Yöntemoloji, Sosyal Hizmetler Yasası ve Yasaların Uygulama Yönetmelikleri.

Engelli bireylerin hakları, yasalarda düzenlenmiş olup, bunların uygulanmasına dair kurallar ise alt normatif düzenlemelerde yer almaktadır.

Türkiye'de ise, politika geliştirme ve hizmet sunumu, merkezi idarelerin ve yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları çerçevesinde yürütülmektedir.

Engelli bireylerin hakları temelinde, hizmet sunumunda tüm alanlarda hak temelli kapsayıcı bir yaklaşım benimsenmiştir.

Engelli bireylere yönelik sosyal hizmetler, Anayasa, yasalar, yönetmelikler ve protokollerle düzenlenmiştir:

Engelliler Yasası, Sözleşme ile uyumlu hedefler ve ilkeleri düzenler, İş Kanunu, engelli bireylerin istihdam hakkını garanti eder, Sosyal Hizmetler Yasası, ailelere, çocuklara, engellilere, yaşlılara ve diğer koruma, bakım veya yardıma ihtiyacı olan kişilere sunulan sosyal hizmetlere dair ilkeleri ve prosedürleri düzenler.

PROBLEM ALANLARI

Bulgaristan

Engelli bireylerin sağlık durumlarını objektif bir şekilde belirlemek için tıbbi sistemin düşük verimliliği, özellikle emeklilik ve sosyal sistemin faydalanıcıları olarak engelli bireyler için zorluk ve sıkıntı yaratmaktadır.

İş bulmak, engelli bireyler için en büyük zorluklardan biridir. Yasal düzenlemelerin ve engelli bireylerin iş gücü süreçlerinde eşitliğini artırmak için işletmelere finansman sağlayan birçok programın varlığına rağmen, hedeflenmiş istihdam programlarının etkinliği henüz doğrulanamamıştır.

Yaşam alanının (mimari, ulaşım ve çalışma ortamları) engelli bireylerin ihtiyaçlarına yeterince adapte edilmemesi başka bir ciddi sorundur.

Sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan engelli bireyler için, bu hizmetlerde yer bulamamak büyük bir problemdir. Zihinsel sağlık sorunları, zihinsel engellilik, fiziksel engeller, demans ve çoklu engellilik gibi özel durumlar için uzmanlık gerektiren hizmetlerdeki bekleme listeleri çok yüksektir.

Bireysel hakların uygulanmasıyla ilgili yasal düzenlemelerin fazlalığı, mevcut yasal düzenlemelerin eksikliklerini gidermek amacıyla yasada değişiklikler yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Yunanistan

Genel olarak, kamuya açık alanlara, kamu binalarına ve toplu taşıma araçlarına erişim eksikliği, çalışma ortamında ayrımcılık, sosyal yardımlar ve engelli maaşlarından yararlananların sınırlandırılması, çocukların okul eğitime entegrasyonunun sağlanamaması gibi bazı problemler engelli bireylerin Yunanistan'daki karşılaştığı başlıca sorunlardandır. Sosyal hizmetler, engelli bireylerin erişimini sağlamayı amaçlamakta olsa da, asansörlerin bulunmaması, girişlerin boyutları, engelli bireyler için personel eğitiminin olmaması ve Braille harflerinin eksikliği gibi yapısal problemler bulunmaktadır.

Türkiye

Gündüz bakımevi eksikliği; engelli bireyler için tıbbi bakım ve yardımcı ekipman sağlayabilecek merkezlerin (özellikle özel tıbbi yataklar, tekerlekli sandalyeler, elektrikli tekerlekli sandalyeler) eksikliği, engelli bireyleri bağımlı hale getirmektedir. Engelli bireyler ve aileleri arasında haklar konusunda bilgi eksikliği (mevcut kamu hizmetleri ve bu bilgilerin okul müfredatına dahil edilmesi hakkında farkındalık eksiklikleri) önemli bir sorundur.

Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için rehabilitasyon merkezlerindeki yüksek maliyetler, aileler için büyük bir zorluk yaratmaktadır.

Üç katılımcı ülkedeki problem alanları neredeyse aynıdır ve temel yaşam ihtiyaçlarıyla ilgilidir – kamu alanlarının erişilebilir ve adapte edilmiş bir çevresi, yeterince gelişmemiş bir sosyal hizmetler ağı ve en önemlisi, işveren teşviklerine rağmen engelli bireyler için yetersiz iş olanakları.

KAYNAKÇA

1. Social Services Law (published in the State Gazette №24 /22.03.2019r., in force 1.07.2020.);
2. Regulations for the implementation of Social Services Law (published in the State Gazette № 98 / 17 November 2020);
3. : <https://mlsp.government.bg/uploads/41/test/-1704872719.pdf>
4. Law for People with disabilities (published in the State Gazette №. 105 /18 December 2018)
5. Law for Personal Help (published in the State Gazette № 105 /18 December 2018);
6. Regulations for the implementation of Law for People with disabilities (published in the State Gazette № 27 /2 April 2019);
7. National Program for affordable living and personal mobility (published in the State Gazette № 66 /20 August 2019);
8. Ordinance on medical expertise (published in the State Gazette № 51 / 27.06.2017);
9. <https://prosvasimo.iep.edu.gr/el/ekpaideush-mathitwn-me-eidikes-mathisiakes-duskolies>
10. A good practice guide for parents and carers;
11. https://lfh.edu.gr/sites/default/files/docs/kales_praktikes_odigos_goneon_kai_kidemonon_2.pdf
12. https://kesynaxou.mysch.gr/e-vivliothiki/eidikes_anages.htm.
13. <https://www.aueb.gr/el/content/digital-gate-iv-oloklirothike-nees-empeiries-kai-kainotomes-lyseis-gia-osoys-taxideyoyn>
14. Law N.5023/2023, "Principle of equal treatment, regardless of disability or chronic illness";
15. The Civil Procedure Code,

16. Administrative procedural code
17. Law 4478/2017, for its harmonization with the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, ratified by Law 4074/2012;
18. First National Action Plan for the Rights of People with Disabilities in Greece (2023-2025);
19. 4857 Labor Law;
20. 2828 Social Services Law;
21. Law № 2022 (Law on monthly pension for needy Turkish citizens who have reached the age of 65);
22. Ordinance on issuing identity cards to people with disabilities;
23. Ordinance on home care allowances;
24. Ordinance on care, rehabilitation and family counseling services for people with disabilities (from 03.10.2010);
25. Ordinance on special care centers for people with disabilities(04.11.2016);
26. (<https://www.aile.gov.tr/media/42409/disability-policy-in-turkey.pdf>)
27. (<https://aile.gov.tr/media/100408/2-1-social-policy-indicator-consolidated-report.pdf>)
28. (<https://media.iskur.gov.tr/79380/12-aralik-2023-aylik-istatistik-bulteni.pdf>)
29. (<https://www.aile.gov.tr/eyhgm-en/faq/gdsde/education/>)
30. Law № 5510
31. <https://www.aile.gov.tr/media/94446/engelliler-icin-bilgilendirme-rehberi-2021.pdf>)-TÜİK
32. <https://aile.gov.tr/media/100411/annex-14-5-1-3-residential-and-respite-care-in-tr-and-models-of-services.pdf>